

Începînd cu numărul viitor vom publica reportajul

„S. O. S. TITANIC“

despre cea mai mare catastrofa din istoria navigației maritime a tuturor timpurilor

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ÎN ACEST NUMĂR:

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A. R. L. U. S.

enigmele creierului

Investigații
în laboratorul gîndirii

de dr. Mircea Steriade

Elementele
caracteristice
ale
arhitecturii
moderne

de arh.
Constantin Enache
(pag. 3)

Samarkand,
oraș
de
basm

de Anda Boldur
(pag. 5)

★ **FILMUL** ★

(pag. 9)

ANUL XIX

50

(1978)

13 decembrie 1968

12 pagini, 1 leu

Prima zăpadă

memento

academicienii...

la
școala
medie

Ne-am obișnuit să asociem calitatea de academician cu o activitate științifică în institute de strictă specialitate, în foruri de înaltă cultură, cu prezența la conferințe sau simpozioane ce dezbat probleme fundamentale ale gândirii moderne sau cu alte împrejurări de aceeași natură. De aceea știrea că un număr de academicieni sovietici vor preda unor copii de școală medie este desigur insolită.

Dar să vedem despre ce-i vorba. Nu demult au început cursurile la școala-internat specializată în fizică și matematică de pe lângă Universitatea din Moscova. Durata cursurilor este de doi ani. Elevii au fost selecționați dintre absolvenții a nouă venit din orașe și sate așezate la mii de kilometri unele de altele, din R.S.F.S.R. și Bielorusia, din Asia Centrală și Caucaz. Sînt primii două sute de cursanți ai unei școli fără precedent. Căci cu toții sînt cîștigători ai olimpiadelor regionale de matematică organizate în ținuturile lor de baștină. Un număr de douăzeci de băieți, care au fost înscrși direct în clasa a unsprezecea, s-au situat pe primele locuri la cea de-a treia olimpiadă de matematică a Republicii Federative Ruse. În cursul verii trecute ei au frecventat o școală experimentală de matematică organizată de cadrele didactice ale facultății respective de pe lângă universitatea moscovită.

După cum aflăm din presa sovietică, cursurile de fizică, de calcul mecanic, de programare și alte obiecte vor fi predate de savanți de mare reputație. Cităm astfel pe academicianul I. Kokoin, pe V. Arnold, doctor în științe fizice și matematice, pe V. Alexeev și V. Skortov, candidați în științe fizice și matematice. Celebrul academician A. Kolmogorov va preda cursuri în clasa a zecea.

Este, după cum oricine poate ușor înțelege, o inițiativă menită să inaugureze un nou sistem de pregătire a tinerelor cadre științifice. Dacă rezultatele obținute vor fi cele scontate, vor fi înființate și alte școli similare.

m. v.

navele
viitorului

Vasili Zvonkov... De numele acestui remarcabil savant sovietic este legată una din paginile cele mai strălucite ale construcțiilor navale sovietice: crearea de nave cu tonaj greu și viteze care cu coca „geamănă”, cunoscute mai mult sub numele de catamarane.

Se știe că năvanele din vremea noastră sînt caracterizate prin forme armonioase și suple, care le conferă posibilități sporite de a înfringe rezistența opusă de apă la înaintare. Cu toate acestea, marile viteze navale, atât de importante astăzi pentru eficiența legăturilor comerciale pe mări și oceane, continuă să rămînă o problemă. Să luăm, de pildă, celebrul transatlantic „Queen Mary”. Puterea turbinelor sale este formidabilă: 200 000 C. P. și, totuși, viteza maximă pe care o atinge la traversarea oceanului nu depășește 35 de noduri. Pentru a-i dubla viteza ar fi necesară o putere de nu mai puțin de 8 milioane C.P. ! Și toate acestea, din cauza rezistenței la înaintare pe care o opun uriașele valuri stîrnite de pachebot.

Problema, în aparență insolubilă, și-a aflat totuși soluția. După ani de experimente, de mici succese dar și de multe înșușe, profesorul Zvonkov a hotărît să taie modelul miniatural al unei nave în două, în sensul lungimii. Apoi a inversat cele două borduri rezultate, le-a îndepărtat și le-a fixat, la nivelul punții, cu planșete iar în intervalul dintre ele a instalat un propulsor cu elice. În bazinul experimental plutea acum o navă ciudată, cu coca dublă, geamănă, cu bordurile absolute netede de la prova la pupa. Supusă la probe, nava a arătat că construcția ei, deși bizară, are o seamă de avantaje: rezistența opusă la deplasare scăzuse, datorită noii forme, cu cincizeci la sută iar valurile de prova și chiar de pupa scăzuseră și ele simțitor. Teoria catamaranului luase naștere.

Acum, navele cu coca geamănă au trecut pragul teoriei devenind realitate. Un

catamaran de transport cu un tonaj de 600 tone aprovizionează cu regularitate Moscova cu fructe și legume; catamaranul „Odihna” care poate lua la bord 650 de pasageri, execută curse de agrement iar pe șantier se află un altul, cu o capacitate de 1 000 tone!

Recent, cu prilejul unui interviu, profesorul Zvonkov a declarat că-l preocupă și navigația maritimă și oceanică. Pentru traversările oceanice, preconizează el, sînt necesari și vor fi realizați „gemeni” uriași de zeci și chiar sute de mii de tone care să desfășoare o viteză de peste 100 km pe oră, cu alte cuvinte de aproape două ori mai mare decît viteza lui „Queen Mary”. Datorită marii lor stabilități, catamaranele uriașe nu vor simți aproape deloc efectele celor mai teribile furtuni. Acestea, crede savantul sovietic, sînt navele viitorului care în scurtă vreme vor înlocui vapoarele ce brăzdează astăzi mările și oceanele lumii.

a. b

șapte
frați

Numele lor nu sînt pomenite în cărți, nu sînt săpate în granit și nici turnate în bronz. Dar au rămas adînc întipărite în amintirea poporului.

În satul Dzuarikau din nordul Osetiei se află o căsuță joasă, modestă, cunoscută de orice locuitor din partea locului. Pe oricine ai întreba, un băiețandru cu cravata roșie la gît, o fată din brigada de camp ori un bătrîn cu barba colilie află același răspuns:

— De acolo au plecat cei șapte frați Gazdanov.

Între-adevăr, șapte băieți puternici, pe nume Mahomet, Dzarahmat, Hadjismel, Maharbek, Sozirko, Șamil și Hasanbek, cu mîini aspre de muncitori și inimi fierbinți de patrioți, au părăsit casa părintească în tragicul an 1941 și nici unul din ei nu s-a mai întors.

Cel dintîi a plecat pe front Mahomet L-au urmat apoi Dzarahmat, Hadjismel și Maharbek. Întîmplarea a făcut ca Mahomet și Hadjismel să lupte în aceeași unitate, alcătuită aproape în întregime din locuitori ai Osetiei de nord. Era în zilele

grele ale apărării Încastopolului. Într-un contraatac, plin de încordare supraomenească, cînd ostașii sovietici opreau cu grenade în mînă înaintarea tancurilor fasciste, un tir de mitralieră i-a doborât dintr-odată pe cei doi frați.

Împrejurările în care a murit Dzarahmat nu sînt cunoscute. A căzut poate în vreo luptă crîncenă corp la corp sau poate, în timp ce respingea un atac de tancuri... Ultima veste de la el a sosit de lângă Novorossiisk. Apoi, curînd, tovarășii de arme i-au trimis bătrînului Asahmat decorațiile și scrisorile neexpediate ale locotenentului Gazdanov, „care a murit eroic pe cîmpul de luptă pentru apărarea patriei”.

Locuitorii mai vîrstnici din Dzuarikau își amintesc și astăzi cu multă căldură de un alt Gazdanov, de voinicul Maharbek. Era cel mai înalt dintre frați și de o hărnicie fără seamăn. Cu puțin înainte de izbucnirea războiului, Maharbek absolvise prin corespondență Institutul pedagogic din Osetia de Nord și preda limba osetină la școala din Dzuarikau. La 23 iunie 1941 comunistul Maharbek Gazdanov s-a prezentat voluntar spre a pleca pe front. A căzut la datorie în 1944.

În casa bătrînului Asahmat soseau una după alta scrisori care-i vesteau moartea fiilor lui. Cînd a plecat pe front, Hasanbek, băiatul cel mic, nici nu terminase școala medie. Un glonte vrăjmaș i-a curmat viața în luptele din Bielorusia. Iar liniștitul, seriosul Sozirko a murit tocmai în momentul cînd trupele sovietice intrau victorioase în Kievul eliberat.

Pentru Șamil, ofițer activ de artilerie, războiul a început din Alaghe (Osetia) și s-a terminat în bătălia pentru Berlin, cu cîteva zile înainte de victoria definitivă. El știa că nici unul din frații lui nu se va mai întoarce acasă. Așa încît ura împotriva vrăjmașului îi era cumplită. Rănit mortal de o schijă de obuz și-a adunat ultimele puteri și a scris acasă: „Mor fericit pentru că am învins dușmanul”.

Călăii SS-ști au distrus pînă la temelie casa bătrînului Asahmat dar satul i-a reconstruit-o. În noua casă locuiește acum Liobov Ahaevena, soția lui Dzarahmat, cu fiicele ei Svetlana și Liudmila, care învață la o școală profesională din Ordjonikidze. Zina, fiica lui Mahomet, cel mai mare dintre frații Gazdanov, locuiește și ea în același sat și lucrează în sovhozul „Kirov” iar Hadjimurza, fiul acestuia, e constructor în capitala Osetiei.

Recent, lucrătorii din sovhozul „Kirov” au ridicat un monument în memoria celor șapte frați eroi.

g. b.

geografie
și aritmetică

iakută

Știi unde se află R.S.S.A. Iakută?

Dacă nu, atunci desfaceți harta Siberiei și spre nord-vestul Asiei, pe amîndouă malurile Lenei, către vărsarea marelui fluviu în Oceanul Înghețat de Nord veți găsi însemnată Iakutia. Iar dacă ați mai avea cumva nevoie de încă un punct de reper, vi-l putem lesne oferi: Verhoiansk, polul frigului, locul unde se înregistrează cele mai scăzute temperaturi de pe uscatul locuit, se află cam în mijlocul Iakutiei.

Un calcul sumar vă va îngădui numai-decît să vedeți că e un ținut de vreo 13 ori mai întins decît Marea Britanie, de vreo 10 ori mai mare ca Italia, de aproape 6 ori mai mare decît Franța. Cîmpurile muntoase se înalță pe distanțe de sute de kilometri iar taiga și tundra, care înaintea pînă către oceanul arctic, acoperă zeci de milioane de hectare.

Pe vremea țarilor, Iakutia era un loc ideal de detențiune pentru deportații politici. Nici nu era nevoie de închisori cu gratii și porți de fier. Pădurile necălcate de picior de om și mlaștinile cu neputință de străbătut erau o garanție sigură împotriva unor eventuale evadări.

Dar astăzi? Cum stau lucrurile acum? Un recent articol publicat în „Nouvelles de Moscou” ne-a adus cîteva date realment revelatoare și semnificative în cel mai înalt grad. Cu ce s-a început, însă? Cu prima conducță de gaze naturale, care a început să străbată Iakutia? Sau cu industria extractivă — mai ales aceea a aurului și diamantelor? Ori poate cu întreprinderile forestiere sau șantierele navale, care au apărut în ultimii ani?

Populația R.S.S.A. Iakute nu este mai mare de 577.000 de locuitori. La această populație există astăzi 618 școli elementare și medii, în care învață peste 100.000 de copii. În 1956 a fost înființată prima Universitate iakută. În anul școlar 1962-1963 cursurile ei au fost urmate de 3191 de studenți. Republica are acum propriile ei cadre științifice, care lucrează în 15 institute de cercetări. Nu demult a fost înființat în R.S.S.A. Iakută Institutul de fizică cosmică.

Sînt cîteva date geografice și aritmetice care vorbesc, însă — nu-i așa? — și despre noua istorie a acestor meleaguri.

o. p.

de
dragul
frumuseții

Pe poarta unei clădiri de pe strada Gorki, din Moscova, intră persoane de vîrstă diferite. Femei și bărbați. E drept însă, femeile sînt în majoritate. Lîngă poartă — o placă: „Institut de cosmetică medicală”.

Ca pretutindeni în lume, aici se corectează micile defecte ale nasului, urechilor, pielei etc. Dar, spre deosebire de alte institute similare, la cel din Moscova se practică și tratamentul unor deformări mai grave cum ar fi, de pildă, așa numitul „bot de iepure”. Evident, personalul este cu predominanță medical: internști, chirurși, dermatologi, endocrinologi etc. Printre specialiști se numără și profesori universitari de renume, cum ar fi chirurgul Vartan Orutiunov.

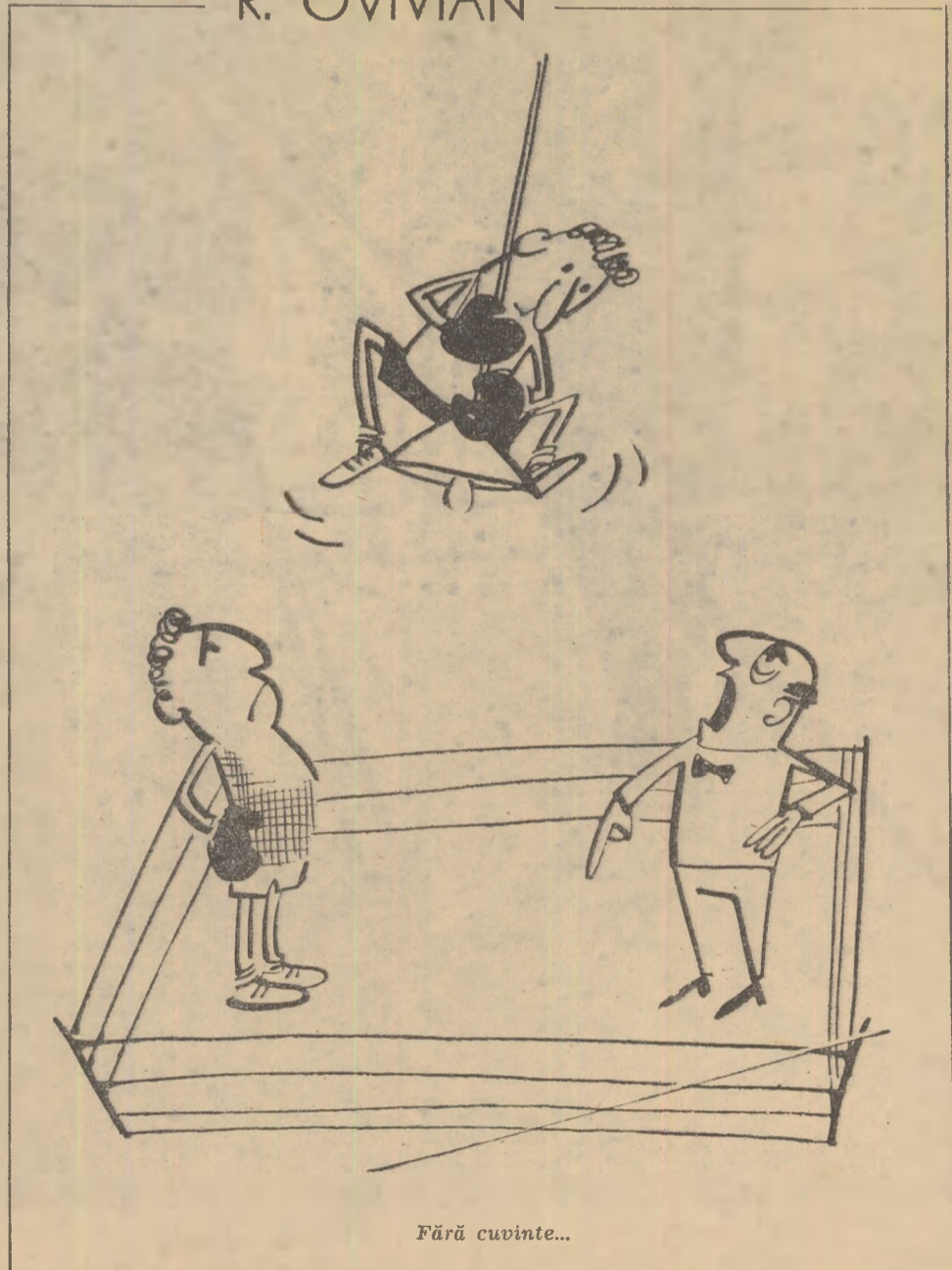
Principiul care stă la baza activității institutului este: nici o defecțiune nu se tratează numai local. Deși cremele, pomelile, masajele sînt larg întrebuintate ele se însoțesc întotdeauna de aplicarea unei terapii pentru întregul organism, precum și de recomandarea unui regim dietetic și de muncă corespunzător. De aceea, nu se preconizează nici o măsură înaintea de a se face un examen general al pacientului (sau pacientului).

Institutul de cosmetică medicală din Moscova primește numeroase vizite din străinătate. Au sosit aci, în schimb de experiență, medici din Europa, Statele Unite, Africa, Australia. Specialiștii americani s-au arătat uimiți de prețul scăzut al tratamentelor, care e de aproximativ zece ori mai mic decît în S.U.A.

Aceasta explică și numărul mare de pacienți de peste hotare care solicită ajutorul Institutului. O femeie din Paris arăta recent într-o scrisoare că operația estetică făcută la Moscova, inclusiv călătoria, ar costa-o mult mai puțin decît o intervenție chirurgicală asemănătoare executată la Paris.

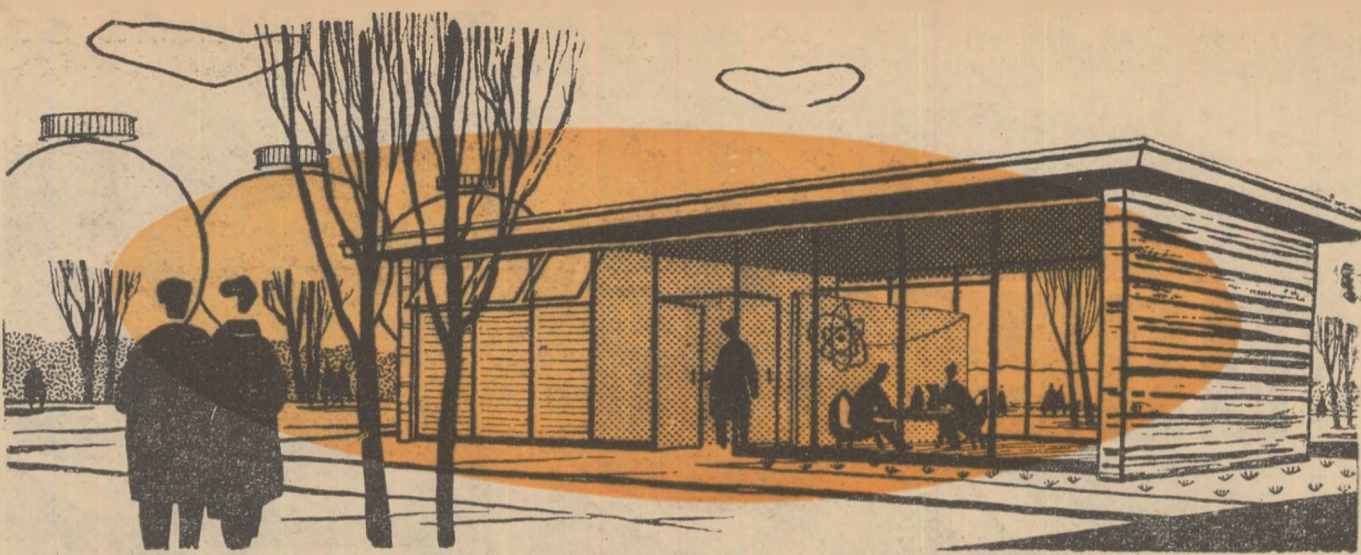
g.

R. OVIVIAN

Fără cuvinte...

După ce ai parcurs câteva mii de kilometri, străbătând între Ungheni și Marea Baltică — chiar numai cu patru popasuri: Kiev, Leningrad, Riga și Moscova — vasele întinderi ale Țării Sovietice, primul indemn pe care îl ai, îndcoșezi pe planul indeletnicirii noastre, este acela al unei sinteze. Indemnul se justifică și prin impresia permanentă ce te stăpânește parcurgând aceste itinerarii de bunăstare crescândă și frumusețe, că natura și fapta umană, în care arhitectura se înscrie cu adinci semnificații, exprimă într-o sinteză impresionantă trăinicie, echilibru și amploare.

Proiect experimental al unui grup social de pe lângă o întreprindere chimică. Fațada unuia din corpurile de clădiri prevăzute

„Cadrul construit activ” în acțiune

Elementele caracteristice ale arhitecturii moderne

Arhitectura sovietică se definește în primul rând prin aceea că face parte integrantă din activitatea complexă economică, politică și socială a țării. Prin faptul și modul de a fi realizate, fiecare ansamblu sau obiect de arhitectură — cartierele de locuințe, Sala Congreselor sau Casa ziaristilor de la Moscova, școala experimentală leningrădeană, policlinica pentru 1000 de pacienți pe zi pe care am vizitat-o la Kiev sau restaurantul în care ne-am încheiat vizita unui nou cartier de pe malul drept al Daugavei, la Riga — sînt părți componente ale construcției comuniste a Țării Sovietice.

Rezolvînd ansambluri și clădiri cu diferite destinații arhitectura sovietică părăsește limitele înguste ale unui obiect arhitectural izolat, definindu-se de asemenea prin sarcina amplă și de mare răspundere de a crea „cadrul construit activ” în care să se desfășoare în condiții optime viața și activitatea complexă a individului, familiei, societății, cadru ce contribuie totodată la ridicarea modului de viață al oamenilor pe o treaptă superioară. Această trăsătură se reflectă în special în utilizarea tot mai largă a „ansamblurilor și clădirilor experimentale” care, după o perioadă de la darea în folosință, permit să se stabilească rezolvări de clădiri de locuințe, școlare, industriale etc. cu utilizare optimă. Astfel, la Moscova, în cartierul Novie Ceriomușki se experimentează o mare varietate de clădiri de locuit în vederea stabilirii unor tipuri de locuințe cât mai confortabile, economice și frumoase, care să fie apoi realizate pe scară largă. Tot în acest cartier se experimentează clădiri pentru creșe și grădinițe de copii în vederea tipizării. Pentru a se stabili tipuri optime de școli, la Moscova, Leningrad și în alte orașe sovietice sînt în funcțiune diferite variante experimentale. Tipul de clădire industrială universală flexibilă pe parter, cu mai multe întreprinderi grupate sub un singur acoperiș și cu distanțe mari între stilpi care să permită modernizarea continuă a procesului de producție industrială se verifică, de asemenea, într-o realizare recentă la Moscova.

Crearea acestui „cadru construit activ” al societății contemporane și al societății comuniste de mîine se realizează în Uniunea Sovietică pe treapta cea mai de sus a activității arhitecturale: urbanismul. Astfel, cu o fizionomie proprie, fiecare din cele patru orașe vizitate conturează în același timp trăsături fundamentale ale urbanismului sovietic.

Mărimi puțin obișnuite în spațiu și timp situează în primul rând aceste orașe la scara continentului sovietic. Moscova are 6.200.000 locuitori — la care se adaugă circa 1.000.000 vizitatori zilnic — și ocupă o suprafață de 87.500 km² (pentru fixarea ordinului de mărime am mai putea adăuga 86 institute de învățămînt superior și ale Academiei, peste 400 de organisme de cercetare științifică, 150 de muzee, 30 de teatre etc.). Leningradul are 3.500.000 locuitori, Kievul 1.200.000

locuitori, Riga 630.000 locuitori. În timp, dimensiunile sînt de același ordin: Kievul vechi s-a format pe coline în secolele VII și VIII, Moscova este pentru prima dată citată în cronici la 1147, Riga este cunoscută din 1211, actul de naștere al Leningradului poartă data de 27 mai 1703. Timpul conferă acestor orașe o dublă mîndrie: existența într-un trecut îndepărtat și prezența pe primele locuri în viitorul comunist al omenirii.

Unitatea organică a cadrului natural (relief, vegetație, climă)

volumele construite printre copacii existenți.

Reținem, de asemenea, încadrarea organică în structura modernă a orașelor sovietice a ansamblurilor și monumentelor de arhitectură veche. Valoroasele monumente ale istoriei mai vechi și mai noi a acestor orașe — dintre care ne limităm a cita vechea acropolă moscovită a Kremlinului, ansamblul de piețe și prospecte leningrădene, vechea piață din Riga, ansamblul străzii Sfînta Sofia la Kiev — nu

tr-un fel chiar Palatul Pionierilor, devin componente importante ale fizionomiei Moscovei contemporane. La Kiev, în silueta orașului văzut de pe Nipru, punctată la un capăt de nenumăratele turlă ale vechii minăstiri, iar la celălalt de eleganța barocă a unei vechi zidiri rastrelliene, masivele silozuri din partea de jos a impunătoare așezări sînt o replică contemporană a frumuseții trecutului. Iar podurile de peste Nipru, frumoase prin eleganța lor par, într-o imagină rafetă, brațe pe care frumusețea trecută le întinde, spre a fi purtată mai departe, frumuseții contemporane și viitoare a orașului ce se dezvoltă pe malul stîng.

În cadrul reconstrucției și construcției orașelor sovietice clădirile cu diferite destinații se rezolvă în conexiunea funcțională și plastic — arhitecturală a unor unități structurale — microraiioane, cartiere, sectoare de oraș — în cadrul cărora se asigură condiții optime de locuit și de deservire în ceea ce privește clădirile de învățămînt, sănătate, comerț, cultură, sport etc. La scara de dimensiuni la care se pun problemele de arhitectură, unitatea structurală orășenească pe care o vezi funcționînd frecvent în Uniunea Sovietică este cartierul. Prin confortul ridicat ce se asigură locuitorilor și aspectul inedit și valoros se remarcă cartierele

Novie Ceriomușki la Moscova, Avtovo la Leningrad, Darnița la Kiev, Aghenskalskie Sosni la Riga.

Prin aspectul lor, noile ansambluri și clădiri contribuie, într-o măsură din ce în ce mai mare, la realizarea aceluia „frumos în acțiune” prin care arhitectura emoționează profund, transformă și educă oamenii, contribuind la ridicarea pe o treaptă superioară a sensibilității estetice. Palatul Congreselor de pe acropola Kremlinului, Palatul Pionierilor din Moscova, Sala de concerte de vară din Drintari (localitate lângă Riga), noile stații ale metroului moscovit, Akademiceskaia, Leninski' Prospekt, Oktiabrskiaia sînt gesturi convingătoare de frumusețe contemporană. Încă o remarcă: iluminarea arterelor de circulație, firmele luminoase, vitrinele prelungesc în noapte frumusețea orașelor sovietice.

În preocuparea de a construi mai confortabil, mai ieftin și într-un ritm cât mai rapid se înscrie folosirea pe o scară impresionantă a celor mai moderne soluții funcțional-constructive. Numai la combinatul de construit locuințe „Obuhovski” din Lenin-

(continuare în pag. 11-a)

**Conf. univ. arh.
Constantin Enache**

Moscova — Bloc de locuit cu 26 de etaje (Proiect)

și a cadrului construit și valorificarea remarcabilă a peisajului prin sistematizarea urbană constituie, de asemenea, elemente caracteristice. Sub acest aspect cele patru orașe au darul de frumusețe și bucurie al apelor: Neva, monumentală, la Leningrad; Daugava, solemnă, la Riga; riul Moscova, unduitor, la Moscova; Niprul, de o frumusețe neegalată, la Kiev, se oferă orașului existent cu o faleză înaltă de 80—100 m și orașului nou, situat pe malul stîng, cu o plajă imensă.

În multe realizări ale urbanismului sovietic plantațiile sînt tratate ca volume verzi contribuind direct la confortul și expresia orașului, ca elemente structurale ale organismului urban, realizate o dată sau chiar înaintea volumelor construite. Două exemple: la Kiev fiecare cetățean îi revine un spațiu plantat de circa 160 m² în parcurile, bulevardele și scuarurile orașului. La Riga, cel mai nou cartier de pe malul drept al Daugavei își înscrie remarcabil

au fost tratate muzeistic. Ele sînt prinse în rețeaua de circulație vie a orașului, căpătînd astfel valoarea urbanistică contemporană și, prin turism, eficiență economică.

Valorificînd la maximum cadrul natural și asimilînd organic ceea ce este prețios în arhitectura moștenită, urbanismul nu se limitează însă la păstrarea trăsăturilor specifice existente ale orașelor sovietice. Frumusețea mereu sporită a noilor cartiere de locuit și a celorlalte clădiri (care formează din ce în ce mai mult masa din care se modelează orașul) și frumusețea robustă și inedită a industriei (prezentă, în orașul capitalist, de cele mai multe ori, ca element de incomodare și de urîțire a orașului) adaugă astfel noi trăsături specifice orașelor sovietice.

Alături de silueta Kremlinului (prelungită și amplificată în spațiu și timp, la intervale și adîncimi diferite, cu siluetele clădirilor înalte), cartierul Novie Ceriomușki, Sala Congreselor, în-

● La Omsk a intrat de curînd în funcțiune prima parte a unei uzine de cauciuc sintetic. Materia primă — gazele lichefiate — sosește prin conducte de la o uzină vecină de prelucrare a țigului.

● Mai puțin de un kilogram cîntărește noul aparat de ploaie artificială realizat de Institutul unional de cercetări științifice în domeniul construcției de mașini agricole! Într-o

PUNCTE DE REPER

secundă aparatul împrăștie 25 litri de apă la o presiune de 2,5 atmosfere.

● Economia sovietică realizează indici înalți de folosire a capacităților de producție în industria metalurgică. Astfel, la furnale, de pe fiecare metru cub de volum util se obține cu circa 25 la sută mai multă fontă decît realizează industria respectivă americană.

● Un grup de ingineri lituanieni a construit un automobil —acvariu pentru transportul peștelui viu la depărtări de sute de kilometri. Față de vechile cisterne, nu prea practice, folosite în acest scop, automobilul-acvariu are „bazinul” construit din material lemnos în loc de metal.

● Electrificarea liniei ferate vest-siberiene urma să fie încheiată pînă la sfîrșitul septenarului. Constructorii au terminat însă lucrările cu doi ani înainte de termen, dînd în funcțiune la începutul acestei luni sectorul Novo-Kuznețk — Mejdurecensk.

● În imediată apropiere a orașului Lipețk a luat naștere o nouă fabrică de aglomerare, un adevărat gigant. Secțiile fabricii se întind pe o suprafață de zeci de hectare iar căile de comunicație din incinta întreprinderii măsoară sute de kilometri.

● Fabrica de ceasuri din Petrodvoreț a început producția în serie a ceasurilor de mină „Record”. Grosimea acestora e de numai 2,7 milimetri. Primul lot industrial de ceasuri „Record” a și fost predat centrului de control și experimentare. În ajutorul Anului Nou cumpărătorii vor avea plăcuta surpriză de a le găsi în magazine.

Operația Cicero

(Urmare din nr. trecut)

Cornelia

Domnul Kapp era un diplomat de școală veche. Dar în ciuda nenumăraților ani de serviciu nu izbutise să urce prea sus în ierarhia serviciilor diplomatice germane, să ajungă ambasador. Mulți ani fusese consul general la Bombay, apoi fusese transferat în zgomotosul Cleveland. Acolo, în statul Ohio, pe țărmul lacului Erie, și-a petrecut copilăria și adolescența Cornelia, singura lui fiică. Doi fii ai lui Kapp se aflau de mai mult timp în slujba Führerului, erau ofițeri în Wehrmacht. Dar Cornelia, copilul preferat, îl însoțea pretutindeni. În America urmasa școlară primară și colegiul. În Germania trăise prea puțin. Mare parte din prietenii ei erau americani și tot în America avusese și prima dragoste.

După izbucnirea războiului doctorul Kapp fusese transferat în Italia și apoi la Sofia. În 1943 Cornelia avea 23 de ani și Führerul ar fi putut-o chema oricând în slujba Reichului. Dar tatăl preferase ca fiica să-și îndeplinească datoria de „femeie germană“ pe lângă el. Datorită relațiilor lui nu-i fusese prea greu să-i găsească o slujbă la ambasada germană din Sofia.

Deasupra Sofiei se lăsase amurgul. În ultima vreme în capitala Bulgariei se simțea o neliniște surdă. Tot mai mulți germani erau atacați. Și deși în oraș începuse să acționeze și Gestapo-ul (poliția bulgară nu mai putea face față) situația nu se schimbă în bine. La misiunea germană se vorbea în șoaptă despre operații ale partizanilor, care nu puteau fi prinși.

Cornelia stinsese lumina în dormitor când camerista îi bătu la ușă:

— Fräulein Cornelia, sînteți chemată la telefon...

— Cornelia, eu sînt. Sper că nu m-ai uitat.

— Tu, aici?

— Trebuie să ne întîlnim mîine...

În 1942—1943 în parcul Țarul Boris din Sofia erau încartiruiți ofițerii, funcționarii și marinarii din „Comandamentul grupului de forțe navale Sud“ — baza navală hitleristă din Marea Neagră. Bulgarii preferau să ocolească parcul. A doua zi Cornelia se îndrepta grăbită spre locul întîlnirii. Nici nu băgă de seamă cînd în față i se ivi un tînăr ofițer german cu petlițe de argint pe tunică — semnul distinctiv al marelui stat major.

— Vezi, ți-am ieșit înainte.

— Ce-i cu hainele astea pe tine? Nu mai înțeleg nimic.

— Să stăm jos, Cornelia. Îți explic eu. Sper că ai rămas aceeași de la Cleveland. Cred că n-ai uitat de întîlnirile noastre și de discuția din ajunul despărțirii?

Și insului nu-i fu prea greu s-o convingă pe tînăra îndrăgostită să colaboreze cu serviciul de spionaj american. Sentimentele ei nu însemnau prea mult pentru spionul american cinic, calculat, vinător priceput de „suflete“. Pentru el Cornelia nu era decît un pion într-un joc mare.

Hazardul a contribuit apoi și el la realizarea planurilor „Direcției Serviciilor Strategice“.

— Ascultă, Seiler — I se adresă într-o zi Meusisch unui prieten de al său, atașat de presă la ambasada germană din Ankara — am o mare rugăminte la dumneata. Cad din picioare de oboseală. Am nevoie de un secretar. Berlinul este de acord, dar nu vreau să-mi trimită un spion care să-l informeze pe Müller*) despre tot ce fac. Dumneata te duci des pe la Sofia, găsește-mi acolo o fată potrivită dintr-o familie bună. La Sofia este o colonie germană mare. După aceea am să mă îngrijesc eu ca șeful să mă ajute să-i fie aprobată numirea la Berlin.

El nu-l prea înghite pe Müller, care e protejatul lui Kaltenbrunner. Himmler îl agreează pe Schellenberg și nu-i suportă pe acești intriganți.

Peste cîteva zile Meusisch și Seiler o întîmpinară pe Cornelia Kapp în gara Ankara. Mai tîrziu Meusisch a scris în cartea lui Operația „Cicero“ că a fost neplăcut surprins de alura neglijentă a fetei și obrazul ei care nu denota preocupări intelectuale. Meusisch n-a pomenit adevăratul ei nume (cînd a scris cartea nu știa ce rol jucase Cornelia). SS-istul rămăsese cu convingerea fermă că Cornelia era o toantă, o isterică — deși, curînd, fata a început din nou să arboreze eleganța care-l cucerise pe Seiler la Sofia și pe care o pierduse în timpul călătoriei spre Ankara.

Cornelia se întîlnea zilnic cu prietenul ei, agent al „DSS“-ului, la sediul conspirativ al serviciului de spionaj american din Ankara și-i comunica observațiile pe care le făcea.

— Dragul meu, cred că n-am să mai pot rezista mult. — îi spunea fata. Tot timpul trăiesc sub tensiune. Mi se pare că Meusisch mă urmărește. E adevărat că el își închipuie că sînt o proastă. O fac pe isterica, așa mi-e mai ușor să-mi maschez crizele de nervi, care devin tot mai dese... Cum iese Meusisch din birou, îi descui casa de fier cu cheia pe care mi-ai dat-o...

— Astăzi noaptea la Meusisch a venit un individ care n-a intrat însă în ambasadă pe poartă ci, probabil, prin grădina... M-am ascuns într-un ungher întunecos... Au trecut pe lângă mine dar n-am putut vedea bine la față musafirul nocturn. E scund și, în orice caz, nu englez...

— Acum știu cine este „Cicero“. E valetul ambasadorului britanic. Am copiat și codul cifrat pe care-l folosește von Papen... Der nu mai pot...

— Bine, Cornelia, acum poți pleca... Cere un concediu ca să-ți petreci paștele cu tatăl tău... Curînd ai să ajungi în Statele Unite!

Cornelia a dispărut la 6 aprilie 1944. În ziua aceea urma să plece în concediu la tatăl ei (care funcționa atunci la Budapesta). Meusisch o așteptă mult și bine cu biletele de tren la gară. Iar cînd, alarmat, se duse acasă la ea, servitoarea îl înștiință că stăpîna plecase încă de dimineață și-și luase toate lucrurile cu ea...

Întru acestea Cornelia Kapp se afla la sediul conspirativ al spionajului american. După cîteva zile plecă cu un avion la Cairo, unde reprezentanți ai „DSS“-ului o „prezentară“ ca martor ocular contraspionajului englez. Cu acest prilej Cornelia relată amănunțit englezilor, care nu voiau să creadă, cum acționase nepedepsit chiar sub nasul lor un spion hitlerist. Apoi, pe cît a fost cu putință, i s-a schimbat înfățișarea (a fost tunsă scurt, i s-a vopsit părul în negru și a fost îmbrăcată în uniformă militară). După care s-a întors din nou în Ankara, unde a stat cîtva timp înainte de a pleca în S.U.A.

Epilog

„Cicero“, alias Ilias Bazna, a izbutit să dispară înainte ca englezii să afle despre activitatea lui de spionaj. Ambasadorul nu știa încă nimic despre viața dublă a valetului său și perfidul kavas dobîndi conștințămîntul lui sir Hughe ca să-și părăsească slujba sub pretextul unor complicații familiale. Familia, pretindea el, suferea din pricină că era despărțită de soț și tată. Pînă la urmă spionajul nu l-a îmbogățit însă. Bogăția lui a fost o scurtă durată. Lirele engleze cu care fusese plătit pentru trădare s-au dovedit false. Ele fuseseră fabricate, în mare secret, de deținutul unui lagăr de concentrare din Germania. Conform planului lui Himmler și Kaltenbrunner — organizatorii acestei „operații“ — lirele false trebuiau să contribuie la șubrezirea finanțelor Angliei.

După război, cînd s-a aflat de toate acestea, Ilias Bazna, care între timp devenise un om de afaceri bogat, s-a ruinat complet. Acum e negustor de mărunțuri la Istanbul. În 1954 i-a trimis o scrisoare lui Konrad Adenauer, cancelarul R.F.G. Bazîndu-se pe faptul că guvernul R.F.G. este succesorul de fapt al guvernului hitlerist și referindu-se la meritele lui dețel de Reich, spionul în rezervă cerea să fie recompensat pentru pierderile pe care le suferise din pricină că „munca lui conștințioasă“ fusese plătită cu bani falsi.

Cererea lui a rămas, însă, „nerezolvată“.

Guvernul englez a trecut multă vreme sub tăcere scandalul iscat de sustragerea unor documente extrem de importante. Ani de-a rîndul n-a comunicat nimic despre întimplarea de mai sus. În toamna lui 1944 sir Hughe a fost transferat fără vîlvă la Bruxelles după care a fost trecut în cadrul disponibil. Abia în 1950 au fost făcute publice împrejurările în care s-a desfășurat operația „Cicero“, și asta nu de bună voie: la 18 octombrie 1950 Sheparo, un deputat în Camera Comunelor, l-a interpelat pe Bevan, ministrul de externe de atunci, cerînd să-i arate „dacă în timpul războiului la ambasada britanică din Ankara au fost sustrate importante documente secrete, referitoare în special la operația „Overlord“ dacă s-au făcut cercetări și ce măsuri au fost luate pentru împiedicarea repetării unor asemenea cazuri în viitor?“

Bevan a arătat: „În timpul războiului, la ambasada regală din Ankara n-au existat cazuri de sustragere a unor asemenea documente. Totuși cercetările au arătat că valetul ambasadorului a izbutit să fotografieze un mare număr de documente secrete și să vîndă fotocopiile germanilor. El n-ar fi putut face acest lucru dacă ambasadorul ar fi respectat instrucțiunile cu privire la păstrarea actelor secrete...“

Cele mai multe din celelalte personaje care au participat la evenimentele relatate o duc bine și astăzi. În ciuda înjoncțiilor șefilor săi de a se întoarce la Berlin Meusisch a preferat să rămînă în Turcia pînă la sfîrșitul războiului. Intrucît era în primejdie de a fi acuzat că a participat la organizarea fugii secretarei, el a preferat să fie internat într-un lagăr decît să cunoască subsolul de pe Prinz-Albrechtstrasse.

E adevărat că în lagărul englez a trecut prin multe clipe neplăcute, deoarece cîteva zile funcționarii serviciului de siguranță nu l-au lăsat să doarmă, interogîndu-l fără înderupere. Ei voiau să obțină de la Meusisch informații despre adevărata identitate a lui „Cicero“ lucru pe care, de altfel, nici SS-istul nu-l cunoștea.

În momentul de față fostul agent SS este un pașnic comerțiant în patria lui de origine — Austria.

Viața Corneliei Kapp n-a luat o întorsătură prea fericită. Prietenul ei, de dragul căruia riscase atît de mult, a murit la sfîrșitul războiului. Cînd Cornelia a aflat asta, a început să bea mult... Durerea sufletească i-a fost agravată apoi și de faptul că se afla mereu sub supravegherea FBI-ului. Cu trecerea anilor, însă, a început să mai uite. Acum este missis Horemam, soția unui negustor din San Diego.

*) Obergruppenführerul SS Müller era șeful unei direcții a Gestapoului.

V. Ghilensen

Spargătorul de gheață

Foto: V. Iakovlev

(Al IV-lea Salon internațional de artă fotografică al Republicii Populare Romîne)

Micile intimplări ale unui turist

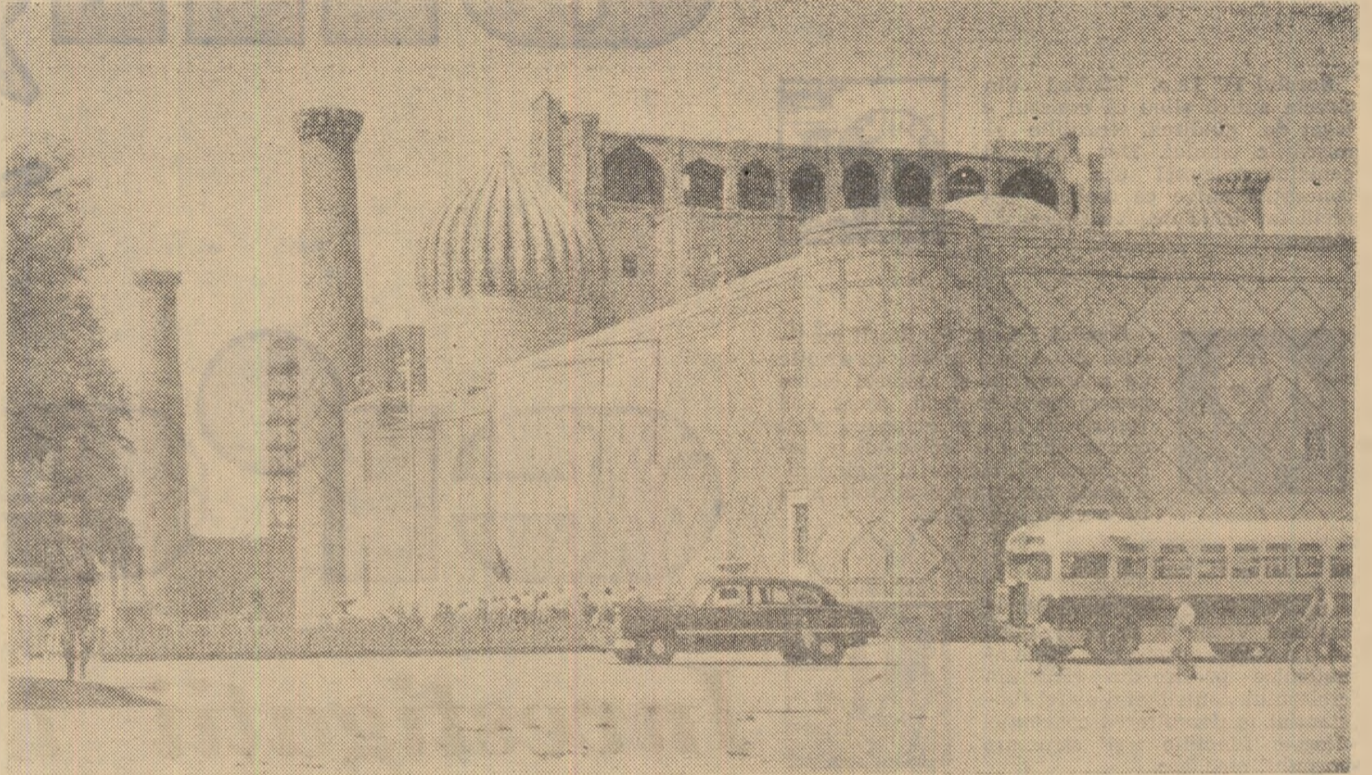
TREI INSTANTANEE

Spectator... fără bilet

Eram la Leningrad. După ce am vizitat Ermitajul cu comorile sale inegalabile, după ce am făcut o incursiune la Smolnii și la Petrodcoreț și am sacrificat cîteva ore de somn pentru a putea asista la ridicarea podurilor de pe Neva, mi-am spus că trebuie neapărat să vizionez și un spectacol de balet. Dar nu era de loc o treabă ușoară. După cum am bănuț, toate biletele erau vindute — și încă cu mult înainte. Ceilalți turiști, cu care mă aflam acolo, m-au sfătuit să mă resemnez și să renunț la acest vis irealizabil. Dar, în ciuda recomandărilor lor, în seara spectacolului m-am înființat, plin de optimism, la „Mali Opernii Teatr“, (Teatrul mic de operă) în foaierea căruia fericitul posesor de bilete se plimbau agale. O hotărîre fulgerătoare, și iată-mă în biroul administratorului. Între timp, mi-am formulat în gînd cîteva fra-

Samarkand, oraș de basm

Intr-o dimineață de sfârșit de octombrie am plecat de la Tașkent spre Samarkand. De la fereastra „II”-ului cu care zburam la mică înălțime priveam cum alunecă pe sub noi kișlak-urile (satele uzbece) înecate în verdeață. Un timp am zărit sclipind sinuos fluviul Sir-Daria apoi n-am mai văzut decât covorul nesfârșit, neașteptat de verde al lanurilor de bumbac, străbătut de nenumărate arik-uri (canale de irigație) și presărat ici-colo cu pilcuri de flori multicolore — femeile ieșite la cules. Intr-adevăr, campania de recoltare era în toi și întreaga țară se afla cu atenția îndreptată spre albiu tranșafiri de vată care anul acesta au înflorit în număr neobișnuit de mare.

Piața „Registan” din Samarkand

În ajun ziarul „Pravda Vostoka” apăruse cu o manșetă de un lat de palmă care anunța în cifre roșii, triumfătoare: 3 000 000! Era, exprimată în tone, cantitatea de bumbac culesă pînă în ziua aceea și, după toate calculele, mai urmau să fie adunate încă o dată pe atît. De aceea pe întreg cuprinsul Uzbekistanului — mașinile culegătoare nemaiputînd să prididească — femei, bărbați și copii, într-un imens elan de bună seamă că așa și fuseseră — și mă minunam de iscusita strădanie a poporului care preschimbasese pămînturi odinioară aride și pustii în ogoare fertile. De altfel efortul de înviere a solului continuă și acum în unele locuri deosebit de recalcitrante — în Stepa Flămindă, de pildă — unde natura trebuie cucerită palmă cu palmă și aparată mai departe de asaltul vîntului pustiitor și al nisipurilor călătore.

Priveam așadar de sus culturile cuprinse în rețeaua argintie a arik-urilor, atît de drepte încît păreau trase cu rigla — și de bună seamă că așa și fuseseră — și mă minunam de iscusita strădanie a poporului care preschimbasese pămînturi odinioară aride și pustii în ogoare fertile. De altfel efortul de înviere a solului continuă și acum în unele locuri deosebit de recalcitrante — în Stepa Flămindă, de pildă — unde natura trebuie cucerită palmă cu palmă și aparată mai departe de asaltul vîntului pustiitor și al nisipurilor călătore.

În țara aceasta aflată la hotarul climei tropicale, cel mai prețios aliat al omului în lupta cu stihiiile este fără doar și poate apa. Interesînd-mă la un moment dat de numele rîului peste care treceam, rîu ce șerpuita de la est la vest în meandre strălucitoare, am aflat de la un uzbec înalt și chipșos, instalat în fotoliul de lingă mine, că este legendarul Zarafșan (al cărui nume înseamnă textual „asemenia aurului”) ce alimentează regiunile Samarkandului și Buharei.

Rîul se numește așa nu numai pentru că undele lui strălucesc ca niște pepite, ci și fiindcă fiecare picătură de apă e prețioasă ca aurul — m-a lămurit vecinul de avion. Unde mai pui că este un rîu foarte misterios, singurul din lume care... nu se varsă nicăieri, care dispare pur și simplu în adîncul pămîntului.

Cum între timp ajunsesem deasupra Samarkandului, Malik Kaiumov — operator

șef al Studioului cinematografic din Tașkent și realizator a 100 de filme documentare — se pregătește să-și ia rămas bun: — La Samarkand să beți apă de Zarafșan: cine bea din el nu-l mai uită niciodată, mă previne el zîmbind.

Da, avea dreptate Malik Kaiumov. Cine ar putea să uite vreodată Samarkandul! Scrierile vechi spun că însuși Alexandru Machedon în drum spre India ar fi exclamat oprindu-se aici: „Întrece cu mult tot ceea ce am auzit despre frumusețile sale!”

În cei 2 300 ani de existență, orașul, si-luat ceva mai jos de paralela 40 care spre vest trece prin Ankara și Grecia, tîind Sardinia și Spania în două, iar la est trece prin Pekin, Coreea și Japonia — a fost distrus și refăcut de cîteva ori, în urma ocupațiilor succesive ale grecilor, arabilor, turcilor și tătarilor lui Gingis și Tamerlan.

Copleșită de faima lui și a călătorilor ce bătuseră la porțile sale de-a lungul vremurilor — printre care cronicarul chinez Suan Tzan, venețianul Marco Polo și spaniolul Ruy Gonzales de Clavijo — am purces spre Gur-i-Emir (dealul Emirului) unde se află mausoleul marelui Tamerlan. Înălțat de acesta pentru nepotul său Mohamed Sultan, mort în 1403 în timpul unei expediții militare în Asia Mică, mausoleul, surmontat de o imensă cupolă în formă de cactus și îmbrăcată în faianță bleu, a fost socotit la moartea ctitorului său, — survenită cu doi ani mai tîrziu, în 1405 — demn să-i adăpostescă rămășițele. (Se spune că Timur ar fi alocat pentru acest edificiu întreg bugetul pe un an al imperiului și nu întimplător pe poarta Șahrisiab-ului scria: Cine se îndoieste de puterea și de dărnicia noastră să se uite la clădirile noastre). În mijlocul criptei de cărămidă arsă, pecetluit cu o uriașă lespede de nefrit pe care este săpată în litere grațios împletite povestea vieții sale, se află, cu capul spre Mecca, mormîntul marelui cuceritor.

Mai tîrziu, Malik Kaiumov avea să-mi arate documentarul pe care l-a făcut la 21 iunie 1941, — cu o zi înainte de declanșarea atacului nebunesc al hitleriștilor asupra Uniunii Sovietice — cînd an-

tropologul H. Gherasimov, venit anume de la Moscova cu o echipă de cercetători, a deschis mormîntul lui Timur Lenk și a aflat efectiv scheletul unui om cu o statură neobișnuită, cu un craniu imens și cu un picior mai scurt. Timur cel Șchiop... Atîta rămăsese oare din cel care făcuse să tremure înaintea sa întregul continent asiatic? Nu. Îi rămăsese faima. „Timur Lenk — spune Marx — a dat noului său imperiu o organizare de stat și legi care reprezentau un mare contrast cu silniciile și distrugerile sălbatice pe care, din ordinul său, le-au săvîrșit hoardele tătare”.

La picioarele lui Tamerlan se află înmormîntat un nepot al său, vestitul astronom Ulugbec, predecesor al lui Giordano Bruno și Galileu, sacrificat ca și ei pe altarul științei.

Deși moștenise domnia statului dintre cele două fluvii — Sir-Daria și Amu-Daria — Ulugbec și-a închinat cea mai bună parte a vieții studiului boltei cerești. Din observatorul său, pe atunci cel mai mare din lume, înzestrat cu un uriaș sextant de marmoră neagră îndreptat pe direcția meridianului și care există și astăzi, el a alcătuit un Catalog în care erau numerotate 1 018 stele, fiecare cu mărimea și coordonatele ei și a calculat — acum 500 de ani! — durata anului, greșind doar cu o oră și cîteva minute. În cele din urmă șecii l-au acuzat că vrea să smulgă tainele lui Alah și l-au omorît, îngropîndu-i apoi observatorul în nisip.

Amintirea lui Ulugbec rămîne legată și de medresa care îi poartă numele — unde era profesor de astronomie și filozofie — încadrată mai tîrziu de medresele Șerdor și Tilla Kare, ce alcătuiesc laolaltă ansamblul unic în lume prin măreția lui: Reghistanul.

Aici în decorul natural al Reghistanului am asistat într-o după amiază la turnarea unei secvențe din filmul „Ulugbec” realizat de regizorul Latif Faiziev pentru studioul din Tașkent și am retrăit, grație unei bogate figurații în costume de epocă, forfota zgomotoasă și pitorească a unui burg oriental de odinioară.

La un pas de Reghistan se înalță ruinele splendidei moschei ridicate de Bibi-

Hanum în cinstea soțului ei Tamerlan, aflat în campanie militară în India. Zorit de nerăbdătoare împărăteasă arhitectul a fost nevoit să clădească geamia în numai 5 ani în loc de 20 cît i-ar fi trebuit. Ambițioasa soție a lui Timur a avut într-adevăr cea mai frumoasă moschee din lume, cu minaretele cele mai subțiri și cupola cea mai aeriană — „În toate orașele lumii lumina vine din cer, dar la Samarkand vine dela cupola lui Bibi-Hanum!” spuneau oamenii pe atunci — iar soarta a iertat-o de remușcările cu care ar fi asistat mai tîrziu la năruirea minunatului edificiu, durat din vina ei în mult prea mare grabă.

În umbra zidului ce împrejmuiește moscheea se întinde hărmălaia pestriță a bazarului, cu munții lui de turchestani și de harbuji (cuvîntul e același și în uzbeacă) și cu tarabele încărcate cu o neînchipuită bogăție de zarzavaturi și poame, printre care rid, cu simburii roșii, granadele. La fel trebuie să fi fost cu sute de ani în urmă cînd negustorii arabi, iranieni, hinduși, chinezi sosiți cu caravanele pe „drumul mătăsii” veneau să cumpere roadele acestui pămînt atît de darnic.

Vînzoleala zgomotoasă a bazarului contrastează cu liniștea ciudată, apăsătoare, ce domnește la Șah-i-Zinda — vasta necropolă unde se află reunite un șir întreg de mausolee ale unor împărați și demnitari rămași în posteritate nu pentru ceea ce vor fi însemnat prin ei înșiși ci pentru talentul artiștilor anonimi care i-au glori-ficat după moarte.

De cîte ori o fi trecut pe aici, compunînd vreun gazel, marele Alișer Navoi al cărui geniu poetic luminează nu numai secolul al XV-lea în care a trăit ci și istoria întregului Orient pînă în zilele noastre!... Nu există muncitor în cele 50 de fabrici și uzine ale orașului, nu există student în cele 7 facultăți ale Universității ce-i poartă numele care să nu-i știe versurile și să nu se mîndrească cu faptul că marele poet era îndrăgostit de Samarkand.

De bună seamă că băuse și el apă din Zarafșan.

Anda Boldur

ze. Mă pregăteam să-i explic, cu sumarele mele cunoștințe de limba rusă, că cine știe dacă voi mai avea ocazia să asist la un spectacol leningrădean, că-mi place nespun de mult baletul etc, etc. Dar argumentele au fost de prisos. Am apucat să spun doar: „Jurnalist iz Rumîniî”, (Sînt ziarist din România) și administratorul mi-a și înminat, zîmbind, o invitație într-o lojă.

Așa am avut posibilitatea să admir un spectacol de înaltă clasă, în programul căruia figurau trei creații ale celebrului Igor Stravinski: „Orfeu”, „Petrușka” și „Pasărea de foc”.

Plasa de nylon

Într-o zi, colindînd străzile Moscovei, m-am rătăcit. Seara se apropia vertiginos iar eu deasupra bilet la „Bolșoi Teatr”. Pe deasupra mai eram și încărcat cu fel de fel de pachetele deoarece făcusem cumpără-

turi. Era în preziua plecării și nu puteam să mă-ntorc la ai mei cu mîinile goale: toți așteptau „o mică amintire” din U.R.S.S. Dezorientat, mă uitam în dreapta și în stînga, neștiind încotro s-o apuc. Trebuie

că aveam o figură tare jalnică, deoarece o femeie tînără, bînuînd, probabil, incurcătura, m-a întreat direct unde vreau să ajung.

— Ia rumîn. Gde Bolșoi-Teatr? (Sînt romîn. Unde e Teatrul Mare?) — a fost sumarul meu răspuns interogativ.

Văzînd că nu mă prea descurc cu rusa, mi-a făcut semn cu capul ca s-o urmez. Am mers așa, împreună, pînă cînd am ajuns în Piața Sverdlov, chiar în fața Teatrului Mare. Mă pregăteam tocmai să-i mulțumesc pentru bunăvoință cînd, zîmbîndu-mi, mi-a făcut din nou semn și a arătat spre un magazin. Probabil că vrea să-și cumpere ceva, mi-am zis, și apoi să mă însoțească pînă la teatru. Am rămas să o aștept. După cîteva minute, amabila moscovită s-a înapoiat cu o plasă de nylon în mînă. Luîndu-mi pachetele, le-a aranjat în plasă și mi-a întins-o cu un gest simplu. Am vrut să-mi scot portmoneul ca să-i restitui banii. Dar ea a făcut o mișcare hotărîtă de protest, mi-a strîns mîna și arătînd spre clădirea monumentală a operei moscovite, a spus: „Not „Bolșoi”... (Iată „Bolșoiul”). Și a plecat.

„Perinița” în autobuz

Simpatic băiat Grișa, însoțitorul nostru de la „Inturist”. A învățat limba romînă la Universitatea din Moscova și acum vorbește curent romînește. Fiecare contact cu turiștii romîni este pentru el un nou prilej de a se perfecționa.

Grișa iubește mult și muzica populară romînească. Astfel încît, la insistențele sale — ce-i drept, n-a trebuit să insiste prea mult — la un prilej potrivit tot grupul nostru s-a apucat să cînte.

Asta se întîmpla într-un autobuz al „Inturist”-ului, pe distanța de 34 de kilometri care desparte Moscova de satul Gorki Leninskie. „Pe Mureș și pe Tirnăvă”, „Trandafir de la Moldova” și multe alte cîntece au răsunat pe șoseaua de la sud de Moscova. La un moment dat, în mod spontan, cineva a început să fredoneze melodia „Periniței”. Imediat s-a găsit și o batistă și printre rîndurile de banchete s-a în-

cul rominesc devenit popular în multe țări ale lumii. În urma noastră venea un camion. Șoferul a observat

ce se petrece în autobuz. A început să ne facă semne de salut iar la o cotitură, trecînd pe lingă noi, ne-a strigat: „Zdravostuite, ruminskie družia!”

Stefan Izsak

puțină

istorie

Secolul IV î.e.n. Medicii din Grecia antică știau că creierul e legat de gândirea, senzațiile și mișcările omului. Dar până și genialul Aristotel era adeptul concepției naive că creierul secretă un lichid menit să răcească inima.

Secolul I î.e.n. Slujitorii medicinei din Roma antică în frunte cu anatomistul și medicul Galen presupuneau în mod greșit că ventriculii sînt principalele părți componente ale creierului și sediul simțirii, memoriei și gândirii. Această concepție a dăinuit pînă în vremea Renașterii.

Secolul XVI. Anatomistul și medicul Vezaľ a fost cel dintîi care a vorbit despre corelațiile anatomice precise din structura creierului, contribuind astfel substanțial la dezvoltarea concepției despre funcțiile și structura corpului omenesc.

Secolul XVII. Îmbinarea unei vaste viziuni filozofice cu observația științifică i-a permis lui Descartes să descopere principiul reflexelor care face ca, prin intermediul organelor senzoriale, creierul să perceapă stimulii din afară pe care îi transmite apoi către mușchi și glande.

Secolul XVIII. A fost un secol care a contribuit foarte puțin la cunoașterea fiziologiei și morfologiei corpului omenesc. Mulți cercetători considerau că lăcașul senzațiilor și gândirii este creierul, lăcașul curajului inima, iar cel al pasiunii ficatul.

Sfîrșitul sec. XVIII — începutul sec. XIX. Savantul Gall socotea că creierul e o îmbinare de formații cu funcții diferite. De unde și concluzia naivă că legătura dintre diferitele părți ale creierului sau craniul pot determina caracterul omului. Un alt savant, Florence, considera, dimpotrivă, că creierul este un sistem unitar cu sectoare ce se pot înlocui unul pe celălalt. Dacă în această privință Florence se apropia de adevăr, el greșea nerecunoscînd localizarea funcțiilor.

Secolul XIX. Cercetările lui Secenov, Botkin ș.a. au demonstrat că organismul nu e un imperiu de celule, ci un sistem complex de țesuturi legate într-un tot unitar prin lichide ca singele și limfa și prin nervi. Studiile ulterioare au stabilit că fiecare sector al creierului e legat de o anumită funcție.

Sfîrșitul sec. XIX — începutul sec. XX. Pavlov a creat învățătura despre reflexele condiționate ca bază a activității nervoase superioare. Creierul e un sistem de analizatori. Structura și funcțiile creierului sînt interdependente. Studierea structurii microscopice a sistemului nervos central a permis întocmirea „hărții” de distribuire a celulelor și fibrelor.

Mijlocul sec. XX. Electroфизиология e în plină dezvoltare. Activitatea unor părți ale creierului și a unor celule nervoase poate fi studiată nemijlocit cu ajutorul fenomenelor electrice produse chiar în substratul nervos. Știința creierului trece din categoria științelor descriptive în aceea a științelor exacte. Mii de cercetători înarmați cu cele mai noi metode oferite de fiziologie și matematică, fizică și morfologie, chimie și psihologie atacă acum problema „creier”.

enigmele creierului

Investigații în laborator

Progresele tehnicii, îndeosebi ale electronicii, au influențat considerabil cunoașterea structurii și mecanismelor de funcționare ale sistemului nervos. Se poate spune că ultimele decenii au schimbat într-o mai mare măsură concepția noastră despre creier decît toate faptele și ideile adunate de la Galen, medicul din Roma antică și pînă în ultimele decenii ale ve-

cului trecut. Astăzi se încearcă să se găsească metode pentru a pătrunde în cele mai ascunse procese psihice, de

Cercetările clasice asupra structurii nervoase realizate cu microscopul optic sînt completate acum cu ajutorul microscopului electronic, datorită căruia puterea de mărire a crescut de 100 de ori, ceea ce face să se poată cerceta dimensiuni de ordinul unei milionimi de milimetru. Histochimia, știința constituenților chimici ai țesuturilor, indică structura chimică a celulei nervoase iar unele cercetări moderne au reușit chiar să introducă practica măsurărilor cantitative a produșilor chimici din care sînt formate elementele sistemului nervos. În sfîrșit, de la culegerea activității electrice din zone întinse ale creierului s-a trecut la posibilitatea de înregistrare a biocurenților unei singure celule nervoase cu ajutorul microelectrozilor și ultra-microelectrozilor al căror diametru (a 200 000-a parte dintr-un milimetru) nu poate fi văzut decît la microscopul electronic.

Această continuă perfecționare a mijloacelor de cercetare face posibilă cunoașterea din ce în ce mai exactă a funcțiilor sistemului nervos. Alături de colegii lor din toate țările lumii, cercetătorii sovietici aduc o importantă contribuție în toate domeniile științelor creierului: de la morfologie (știința structurii macro — și microscopice) la neurochimie (știința repartiției diverselor corpuri chimice și a dinamicii acestora) și neurofiziologie (care studiază mecanismele funcțiilor normale cerebrale) pînă la neuropatologie și terapeutică. Ceea ce caracterizează actualele cercetări asupra creierului efectuate în Uniunea Sovietică este modul complex de abordare a problemelor, urmărirea acestora cu metode variate și cu competență din toate direcțiile.

Unul din cele mai puternice colective sovietice de lucru este grupul cercetătorilor de la Institutul creierului din Moscova (al Academiei de Științe Medicale), condus de academicianul S. A. Sarkisov. În ultimii douăzeci și cinci de ani preocuparea fundamentală a lucrătorilor științifici ai acestui institut a fost elaborarea unui „Atlas al structurii microscopice a scoarței cerebrale la om” și a unui „Atlas al structurii microscopice a creierului de cîine”, apărut în ultimii ani, adevărate hărți ale scoarței cerebrale care relevă varietatea arhitecturii celulare a celui mai evoluat segment în sistemul nervos central. Studiul diferitelor cimpuri ale scoarței cerebrale nu s-a limitat doar la descrierea felului cum sînt dispuse celulele nervoase pe structuri, ci s-a îndreptat în primul rînd spre cunoașterea diverselor moduri în care aceste celule iau contact unele cu altele. Contactul dintre două celule nervoase poartă numele de sinapsă.

Cincisprezece miliarde de celule și contactele lor

De fapt predilecția cercetătorilor sovietici, dintre care trebuie citați în deosebi S. A. Sarkisov, V. I. Poliakov E. G. Skolnikarov, pentru studiul sinapselor are o bogată tradiție în știința rusă și sovietică. La sfîrșitul veacului trecut marile figuri ale școlii de histologie din Kazan, N. I. Babuhin și A. S. Doghiel, au adus importante contribuții la studiul contactelor dintre celulele nervoase care alcătuiesc retina și al sinapselor din sistemul simpatic. Lucrările savanților ruși sînt cu atît mai importante cu cît ele au apărut într-o perioadă cînd argumentele în favoarea existenței reale a acestor sinapsă erau puse încă sub semnul îndoielii. Cercetările recente ale neurohistologilor sovietici continuă preocupările mai vechi și aduc în plus date de

mare valoare pentru studiul sinaptologiei corticale.

Dar care este importanța sinapselor? O celulă nervoasă (neuron) este alcătuită dintr-un corp celular și foarte numeroase prelungiri. Acestea intră în contact cu prelungirile altei celule sau cu corpul ei. O prelungire nervoasă nu stabilește, însă, un singur contact, cu alte cuvinte nu intră în legătură cu o singură celulă, ci poate forma 3 000-4 000 de contacte cu alte celule. Dacă ne gîndim că scoarța cerebrală este alcătuită din aproximativ 15 miliarde de celule ne putem ușor închipui numărul astronomic de contacte posibile între toți neuronii corticali. Aceste contacte nu funcționează însă în orice condiții. Ca orice organ ele se dezvoltă cu atît mai mult cu cît sînt solicitate mai intens. Dacă informațiile pe care creierul le primește din lumea înconjurătoare sînt foarte numeroase, dacă legătura care trebuie stabilită între aceste informații obligă sistemul nervos la un exercițiu prelungit pot deveni active numeroase contacte sinaptice care rămăseseră inactice. Putem afirma, deci, că existența unei legături anatomice între

nervos sau în anumite stări de crize epileptice, deși contactele nu manifestă întotdeauna sinapsele sînt profund modificate la o întrerupere a posibilității terneuronale.

In adîncurile scoarței

Particularitățile diverse ale scoarței cerebrale nu pot fi investigate prin metode morfologice care se bazează pe studiul activității electrice și a diferitelor moduri de funcționare a scoarței cerebrale, a activității electrice și a profunzimea ei. În laboratorul de fiziologie al Institutului de Științe Medicale din Moscova s-a introdus electrofiziolgia ale scoarței cerebrale, în scopul de a înregistra activitatea electrică ale fiecărui strat timpului răspunsurilor la d

Cercetări recente asupra structurii și funcțiilor cerebrale

doză celule nervoase nu înseamnă neapărat că influxul nervos va trece cu necesitate prin acest contact. Influxul nervos trece cu atît mai ușor de la o celulă la alta, de la un anumit centru cerebral la altul, cu cît calca a fost mai des bătătorită. Numărul de sinapsă active care funcționează deci cu eficacitate depinde de exercițiul nervos, adică de sarcinile la care este supus creierul. Pe acest principiu se bazează în fond problemele deprinderilor și învățării.

La începutul acestui secol marele histolog spaniol Ramon y Cajal a emis ipoteza că numărul de contacte sinaptice dintre neuronii unei anumite regiuni din creier crește în urma unui efort mental susținut. Ideea aceasta se împotrivea punctelor de vedere care considerau călele nervoase ca preformate, fără posibilități de perfecționare în cursul existenței individuale. Ipoteza lui Cajal a fost confirmată de cercetările lui Sarkisov și Poliakov care au arătat că contactele dintre celulele nervoase își modifică aspectul și cresc în dimensiune ca urmare a unui grad mai mare de activitate nervoasă. Datele acestea au fost recent completate de alte cercetări care au demonstrat că în condiții de solicitare sporită suprafața sinaptică de contact și a celulei nervoase cresc iar volumul neuronului crește cu valori de pînă la 150 la sută.

Aparatul sinaptic de contact dintre neuroni reacționează cu o mare sensibilitate și în tulburările funcțiilor nervoase. Cercetările efectuate la Institutul creierului din Moscova, ca și la Institutul de neurologie al Academiei R.P.R. au arătat că în cazuri de îmbolnăviri ale sistemului

și în cursul proceselor de reflexului condiționat.

Tendința de analiză din ce în ce mai oasă a cercetării moderne asupra activității și reacțiilor pînă la o anumită reacționează o singură celulă și miliarde de neuroni ai creierului. Studiul unei singure celule și al conluzii pentru modul de funcționare a centrului nervos format dintr-o celulă și fiecare cu particularități diferite este o problemă care nu pot fi ele analizate fenomenelor care sînt legate de un singur neuron. Studiile efectuate utilizînd tehnica microelectrozelor se poate pătrunde în interiorul celulei și au contribuit astfel în mare măsură la rezolvarea existenței reale a problemei. În Uniunea Sovietică, P. G. Kuznetsov, Institutul de fiziologie al Academiei de Științe Medicale din Moscova este unul din cei care în mod strălucit această problemă. J. C. Eccles, recentul laureat al Premiului Nobel și în mod independent a demonstrat existența unor legături care o celulă inhibă (oprește) activitatea a altei celule cu care este conectată. Efectele de inhibiție, activitate și de excitare fiziologice ale membranelor care devin permeabile pe măsură ce se dezvoltă și impermeabile pe măsură ce se dezvoltă de înregistrare cu ajutorul tehnicii utilizată și în laborator

ele

ilui

gindirii

...utilizează echipamentul modern de cercetare pentru a descifra ungherele surprinde baza materială a celor mai complexe reacții la emoții și la gândire.

...cum sint
...nervoase
...semnificative
...ceea ce duce
...contact in-

din țara noastră. La Institutul de fiziologie și la Institutul de neurologie ale Academiei R.P.R. se studiază modul cum diferiții neuroni ai zonei vizuale din scoarța cerebrală reacționează la stimuli luminoși și modul cum descărcările electrice ale acestor neuroni sint influențate de condiții fiziologice, precum și de unele tulburări în funcția scoarței cerebrale.

...rale

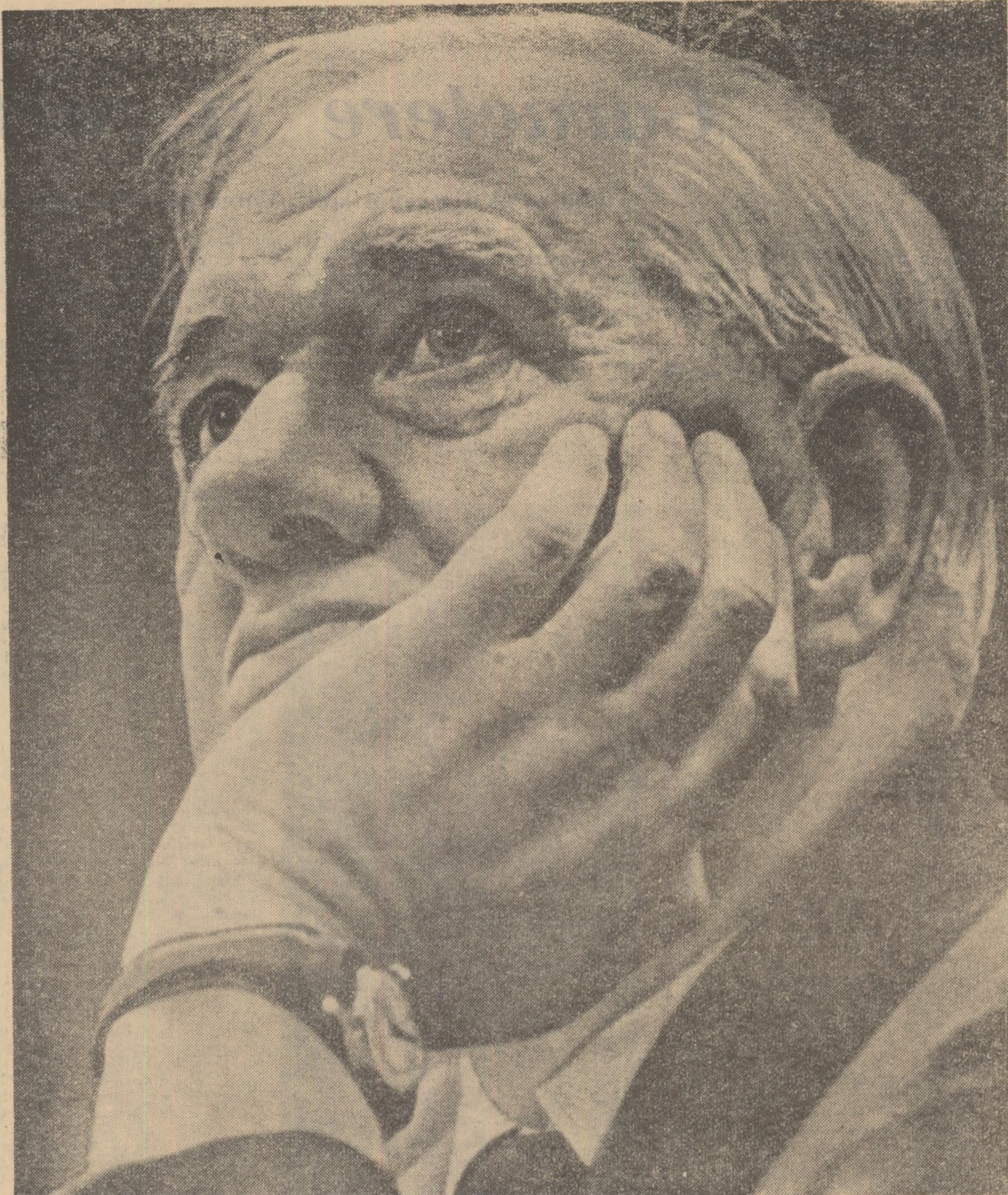
...ale scoarței
...numai prin
...na celulelor
...dintre ele.
...cului contri-
...bilirea „hăr-
...rafată cit și
...de electrofi-
...I. Rabino-
...adincimi
...cor-
...le activității
...de repaos, în
...anți, precum

Relațiile dintre scoarța cerebrală și formațiile nervoase subcorticale sint cercetate în Uniunea Sovietică îndeosebi la Institutul de fiziologie al Academiei de Științe din R.S.S. Gruzină, de sub conducerea academicianului I. S. Beritașvili. Profesorul S. P. Narikașvili, care ne-a vizitat de curind țara cu ocazia centenarului Gh. Marinescu și care a avut un schimb foarte util de idei cu cercetătorii noștri, studiază rolul diferitelor structuri situate în profunzimea creierului (formația reticulată din trunchiul cerebral și nucleii talamici) în întreținerea stării de excitabilitate a scoarței cerebrale. Împreună cu cercetători din alte țări și cu cei din țara noastră Narikașvili a adus contribuții importante la studiul modului cum trecerea de la somn la veghe, de la o stare mai puțin activă la una mai activă a creierului este însoțită de o modificare a răspunsurilor electrice pe care sistemul nervos le dă la diverși excitanți ai simțurilor. S-a dovedit astfel că formația reticulată contribuie în mod substanțial la posibilitatea creierului de a răspunde la stimuli senzoriali, ceea ce sporește capacitatea sistemului nervos de a prelucra informațiile venite din mediul înconjurător.

Cercetările expuse mai sus, precum și multe altele, au constituit subiectul unor simpozioane și conferințe ținute în ultimii ani în Uniunea Sovietică, și avind un larg răsunet internațional. În 1958 a avut loc la Moscova simpozionul asupra „Electroencefalografiei și condiționării”, cu care prilej cei mai mari specialiști din întreaga lume s-au adunat în țara lui Pavlov pentru a comunica datele obținute cu mijloacele tehnice cele mai moderne în sprijinul conceptelor fundamentale ale condiționării, preconizate de marele savant sovietic cu zeci de ani în urmă. Ulterior, în 1960, la simpozionul asupra „Structurii și funcțiilor sistemului nervos” (Moscova), precum și zilele trecute, cu ocazia centenarului I. M. Secenov, savanții din U.R.S.S. și-au confruntat din nou cercetările cu invitații lor din toată lumea și au reușit să impună școala de morfologie și fiziologie nervoasă sovietică drept una din cele mai bine cotate din întreaga lume.

Bineînțeles, faptele descoperite recent în științele creierului nu constituie fructul unei simple curiozități științifice. Ele vin să mărească patrimoniul datelor experimentale care tind să fundamenteze în mod materialist procesele vieții psihice, găsind bazele structurale și mecanismele fiziologice ale psihicului uman și animal. Desigur că viața sufletească a omului are particularități care o deosebesc profund de psihicul animalelor și se situează pe o treaptă a cărei superioritate este determinată de apariția limbajului și a relațiilor sociale. Dar istoria psihicului uman nu poate fi explicată decât prin studiul amănunțit al preistoriei sale, prin devenirea spre perfecțiune a creierului în întreaga scară animală. Cercetările experimentale asupra structurii și funcțiilor nervoase tind tocmai ca să poată explica, printr-o analiză cât mai detaliată, țesătura materiei complexe pe care se grecează funcțiile psihice.

Dr. Mircea Steriade
Candidat în științe medicale

E bine să știm ...

Suprafața totală a scoarței cerebrale la un om adult este în medie de 220 000 mm². Lungimea unei emisfere cerebrale e de 170 mm, înălțimea de 125 mm iar lățimea ambelor emisfere de 140 mm.

Greutatea medie a creierului este de 1375 g. Creierul femeilor cântărește cu aproximativ 10 la sută mai puțin decât al bărbaților (greutatea corpului femeiesc fiind și ea mai mică). În procesul dezvoltării umane, creierul atinge greutatea maximă la 25 de ani la bărbați și la 20 de ani la femei.

În ce privește greutatea absolută a creierului omul e depășit numai de elefant și balenă, dar se află pe primul loc în ce privește raportul dintre greutatea creierului și a corpului. Iată cum se prezintă acest raport: la balenă — 1/20 000, la elefant — 1/1500, la ciine — 1/250, la maimuța antropoidă — 1/100, la om — 1/46.

Nu există o legătură directă între dezvoltarea intelectuală și greutatea creierului. Se cunosc cazuri cind creierul unor oameni inzeștrați depășea greutatea medie (al lui Turgheniev, de pildă, cântărea 2 012 g, al lui Pavlov — 1653 g, al lui Gauss — 1492 g) sau, dimpotrivă, cântărea mai puțin (creierul lui Gambetta cântărea 1160 g, al lui Anatole France 1017 g etc). Cel mai greu creier studiat s-a dovedit a fi al unui idiot (2850 g).

Cam o cincime din singele omului hrănește țesăturile creierului. Într-un minut creierul consumă 50 cm³ de oxigen (întregul organism consumă, în stare de repaus, circa 300 cm³ de oxigen).

Hidrații de carbon constituie principala substanță nutritivă care asigură activitatea creierului. Din cele 500 g de hidrați de carbon consumați de om în 24 de ore, aproximativ 90 g sint „acaparate” de creier.

FILOGENEZA

Peștii au emisferele cerebrale foarte puțin dezvoltate.

Amfibii se situează pe o treaptă mai înaltă. Se observă la ele un „început” de scoarță cerebrală iar activitatea organelor senzoriale și motoare este mai complexă.

Reptilele, mai ales cele dezvoltate cum sint crocodilii (iar odinioară dinozaurii), au scoarța bine formată și sint capabile de manifestări destul de complexe ale activității nervoase superioare.

Rozătoarele și insectivorele au emisferele cerebrale bine conturate dar cu suprafața netedă, fără circumvoluțiuni. Gamma reflexelor condiționate e mult mai largă iar organele senzoriale dezvoltate, mai cu seamă simțul tactil, auditiv, olfactiv.

Mamiferele superioare (răpitoarele) au creier cu circumvoluțiuni. Structura scoarței e mai complicată.

Maimuțele antropoide au creierul foarte asemănător cu acela al omului. Activitatea lor nervoasă superioară e complicată; ele sint în stare să folosească unele primitive de producție.

Omul are scoarța cerebrală cu structura cea mai complexă. Dar și alte sectoare ale activității nervoase centrale suferă la om modificări. Comportarea omului se deosebește calitativ de a celorlalte vicivuitoare. Omul e o ființă socială, de unde și manifestările specifice lui: munca, vorbirea, activitatea psihică.

Caractere și rachete

(Fragment din reportajul „Marea Japoniei, decembrie“)

Intinsul mării! Ascultă, dragul meu, cum sună aceste cuvinte pe care, după Iuri Pariițghi, aproape nimeni nu le-a mai folosit în literatura estonă. Nu sînt doar cuvinte, ci o simfonie, o cantată pentru orgă și vioară. Trebuie numai să închizi ochii și să îți le imaginezi dincolo de combinațiile de litere pentru că marea să-ți apară colorantă, de necuprins prin varietatea gurilor, tonurilor și semilunilor intermediare, începînd cu negrul și terminînd cu argintul aluminiului, atît de strălucitoare încît îți jură ochii. Poși să pipăi cuvintele astea cu mîna și să le simți cum palpită în palmă ca mușchii cervicali ai unui cal nepus la ham ce te privește cu niște ochi însingerați, plini de minie și încearcă să te muște de umăr. Uneori, marea ni se înfățișează delicată și pufoasă, ca o blană electricizată de pisică, alteori țepoasă, ca un arici zbîrlit. Cu toate acestea e mereu aceeași mare, marea nesfirșită, noțiune ce cuprinde toate mările și oceanele, și multe altele: privirile visătoare ale copiilor care îmbrățișează valurile, căldura tainică a visurilor albastre din copilăria noastră, zilele cele mai grele și mai pline ale maturității noastre. Oceanul are un început și un sfîrșit, are limite, conturate de țărături sau de meridiane, mări închise și mărginite în vuetul lor. Dar intinsul mării, cu un orizont nemărginit, le include pe toate. Numai noțiuni ca rațiunea omenească și Cosmosul pot fi comparate cu intinsul mării, numai ele sînt la fel de cuprinzătoare.

Se înserează. Vîntul s-a făcut mai rece și răsuflarea lui mai inverșunată. Norii în amurg par niște păduri acoperite de ceață. Iar marea — o cîmpie de toamnă, umedă și mîloasă; am mai privit o asemenea cîmpie într-o vreme cînd viitorul mi se părea o nesfirșită brazdă clisoasă. Atunci mi s-ar fi părut foarte firesc să aud de pe bord tristul „Hi, căluțule“ și furnăit de cai.

Cînd binoclul nu mai izbutește să străpungă amurgul iar viscolul îmi ascunde linia țărului, pe versantul nordic al cerului apare un gigant, născut din nori și zăpadă, din privirile obosite și din fantezie, fantomă sumbră a spațiilor nordice, înrudită cu uriașul din Laplanda, pe schiuri late: Barba — îi sînt țurțurii de gheață / Părul — vârtejul viscolului. / Alba-i manta e viforul, / Ciorapii — chiciura sticloasă.

Oare versurile din această legendă finică să-l fi însuflețit? Nu e cumva frate cu Marele Hall sau e rodul sentimentelor noastre de antipatie și de simpatie față de mare? Cum să-l întîmpini? Să-i spui: Bună ziua, tristețe? Nu, deloc! Eu i-am dat viață, eu am să-l omor. E timpul să cobor, acolo unde se află rachetele și oamenii lui Ivan Ivanovici.

La prima vedere, uriașă cală din pîntecul vasului „Voeikov“ pare liniștită și pus-tie. Omul pare aici mic iar glasul lui Kolea Orlovski se aude de abia șoptit și se stinge sub plafonul de oțel. Indică niște cifre, pe care Ghenia Dobrovolski le înregistrează într-un jurnal. Verifică, una după alta, părțile frontale ale rachetelor așezate la rînd. Părțile frontale nu sînt acoperite

cu prelate și arată așa cum se vor despărți de rachetele-purtătoare, coborînd apoi cu parașutele și cufundîndu-se în mare.

Kolea Orlovski și Ghenia Dobrovolski sînt doi băieți din împrejurimile Moscovei, care studiază și ascultă rachetele ca niște medici. Amîndoi sînt niște tineri ostași ai științei și poate că n-au să ajungă niciodată printre membrii comandamentului. Dar părțile acestea, frontale, pe care numai ei le cunosc, dimensiunile excepționale ale calei de montaj și aerul preocupat

Gheorghe Alexeev: Pescăruși (Stampă)

cu care cei doi își îndeplinesc munca lor delicată taie orice încercare de familiaritate. Aici nu mai pare caraghioasă tinerețea oamenilor lui Ivan Ivanovici, care răbufnesc uneori în toane foarte copilărești. Aici, în ceasurile lungi de muncă încordată, tinerețea lor încetează de a mai fi sensibilă. Lumea nu îmbătrînește o dată cu noi, tînăra generație își poartă ștafeta ei fără să dea vre-o importanță faptului că natura noastră egoistă recunoaște sau nu continuitatea evidentă a mesajului.

Kolea Orlovski, mecanicul-șef al detașamentului de rachete, nu și-a terminat încă studiile superioare. Privindu-l îmi aduc aminte de o fetișcană cu obraji mînjiți, care s-a născut în același an cu Kolea. Mă obosea într-o asemenea măsură cu științele și capriciile ei încît i-am administrat cîteva palme într-un loc foarte gingaș... Asta s-a întîmplat într-o vară, cu două săptămîni înainte de război, printre niște tuțe de ienupăr. După un timp mi-a căzut din nou în mînă, într-o altă ediție, completată și adăugită cu stambă și dantele. În această nouă înfățișare, mi-a spus:

— Bună ziua, nene!
Dar cîți de pe „Voeikov“ nu-mi spun, asemenea lui Kolea și Ghenia, cu politeță și condescendență „Bună ziua, nene!“, drept mulțumire și pentru cele bune și pentru cele rele, drept mulțumire pentru faptul că ei, încă din tinerețe, au răzbit într-o lume înțeleaptă, captivantă, în continuă mișcare, într-o lume ce își ia zborul spre înălțimi, în lume care a luat-o înaintea altor țări și popoare.

Odihnind în paturile lor se află două rachete gata de start. Una din ele va fi lansată astăzi. Așteaptă cu prelata scoasă, partea frontală argintie a fost verificată de nenumărate ori. Pe scurt, e o rachetă de nădejde. În compartimentul lung și verde în care se află instalația de propulsie, care reprezintă patru cincimi din rachetă, lucrează inginerii Rem Vasilevici și Iuri Ivanovici. Vorbesc între ei monosilabic, cu junelele de glas. Totul se desfășoară pe îndelete și calm. ca într-un film derulat cu încetinitorul. Chipurile inginerilor îmi sînt cunoscute de pe vasul „Obi“, unde lucrau cu Ivan Ivanovici. M-am bucurat cînd și-au făcut apariția pe „Voeikov“ deși în Antarctica n-am schimbat cu ei decît cîteva cuvinte. Acolo făceau parte din efectivul expediției maritime. Acum ne-am reîntîlnit ca niște vechi cunoștințe...

Luna argintă valurile mării. Destul de palid, dar lumina totuși. Și în lumina ei săracă marea înfrigurată moșia liniștit. Mai rămăseseră vre-o două minute pînă la start. Motorul principal fusese pus în funcțiune. „Thalassa! Thalassa!“ — plescăiau valurile de bordul vasului nemișcat. Cerul era cenușiu, presărat cu punctele galbene ale stelelor, înfinit de înalt și de adînc. Timpul, din care acele secundarului au mîncat felie după felie, se făcea simțit la fel de dur și de apăsător ca marea ce ne înconjură.

Glasul cunoscut, din megafon, încetă să mai numere secunde și ne zvîrli în urechi trei litere:

— Sta!...

Asta a fost tot ce-am auzit. Un muget. O flacără la pupa. Lunga țigară-rachetă rămase în cumpănă, o fracțiune de secundă, deasupra vasului, înecînd totul într-o lumină orbitoare. În clipa aceea vasul și tot ce ne înconjură se lăsase parcă pe spațe, cum se lasă pe spate pescarul cînd trage în barcă undița de care s-a agățat știuca. Luna dispăruse, marea dispăruse, stelele dispăruseră și ele. Cerul de deasupra noastră se înnegrise cu totul, ca o cortină de teatru și se lăsase la un pas deasupra noastră. Apoi cerul acesta apropiat și negru fusese tăiat în două de zborul spre înălțimi al rachetei. După care racheta se micșoră rapid, se prefăcu într-o flăcăruiță pîlpîitoare, soră bună cu stelele și în sfîrșit se stinse. Motoarele se opriră și partea frontală, lepădîndu-și vestmintul de metal, începu să coboare.

În privirile noastre mai stăruia încă amintirea flăcării. Dar seara, seara rece a Mării Japoniei, intrase din nou în drepturile ei. Cerul își recapătă culorile pierdute, luna se arătă din nou, valurile începură să bată, ca mai înainte, în bordajul vasului nemișcat: „Thalassa! Thalassa!“ Uriașul disc al locatorului se rotea în toate direcțiile, căutînd partea frontală a rachetei, ca un prepelcar — iepurele. Și iată că îi luă urma, se fixă asupra ei și n-o mai părăsi pînă cînd se cufundă în mare.

— E frumos, Iurevici? întrebă Rem Vasilevici.

— Îți aduci aminte, întrebă bucătarul, acest tenor și bariton întruniți într-un singur ins, de aria aceea din „Liliacul“? Tîra-ri-ra-ri?... Asta, cînd focul acela de artificii era atît de frumos? Mi-am adus aminte, deodată. De pe cînd eram încă tenor...

Lumina lunii deasupra Mării Japoniei. Partea frontală a rachetei cu mașinăria ei inteligentă.

Acum, la aparatele telemetriștilor se poate asculta muzică nostalgică.

Hai să ascultăm.

Într-un articol intitulat „Colaborarea dintre științe — o cerință a vremii“, istoricul literar B. Meilach emite o idee interesantă în legătură cu necesitatea unei istorii a criticii literare sovietice. Autorul enumeră cîteva dintre rezultatele obținute, pe baza marxism-leninismului, în analiza fenomenului literar din toate timpurile și deduce de aici necesitatea unei lucrări de sinteză menite să consemneze ceea ce s-a realizat pînă în prezent și perspectivele activității de viitor.

Povestirea lui Maxim Gorki, „Douăzeci și șase și unu“, a fost inclusă într-o antologie daneză ce cuprinde „Treizeci dintre cele mai bune povestiri“. Antologia include povestiri ale celor mai mari scriitori din lume.

Revista „Inostrannia literatura“ nr. 10 1963 cuprinde, ca de obicei, un interesant material beletristic, critic și informativ.

Proza este bogat reprezentată prin romanele: „Acasă la noi“, de Erskine Caldwell, „Morții nu cîntă“ de scriitorul slovac Rudolf Jašik și „Disprețul“ de Alberto Moravia.

Versurile poartă semnătura lui Artur Lundkvist și a unor poeți brazilieni.

Din celelalte rubrici desprindem eseuul lui André Maurois: „În sălile de spectacol — milioane“, cu interesante observații asupra raportului dintre cinematograful, radio, televiziune și formele tradiționale de artă.

Romanul lui Konstantin Simonov, „Viața și morții“, a apărut, în traducere engleză, într-o editură londoneză.

„Miaikovski la Paris“ este titlul unei poezii semnate de Andrei Voznesenski în anul din ultimile numere ale revistei „Iunosti“. Versurile i-au fost inspirate poetului de o vizită în capitala Franței.

B R E V I A R

VITRINA

O POETĂ LUPTĂTOARE

Creația lirică a Lesiei Ukrainka este pentru prima dată prezentată în țara noastră într-o antologie cuprinzătoare menită să ne ofere prilejul de a face cunoștință cu încă unul din marii lirici ai Ucrainei de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul veacului nostru. Poeta a trăit în perioada de avînt a mișcării muncitorești din Rusia cînd marxismul, prin contribuția dinamică a lui Lenin, căpăta un caracter revoluționar activ, atrăgînd în orbita lui tot mai multe figuri de intelectuali progresiști și a căror atitudine protestatară împotriva regimului țarist se cristaliza tot mai hotărît într-o conștiință revoluționară fermă. Lesia Ukrainka — pe adevăratul ei nume Larisa Petrovna Kosaci — trăind între 1871 și 1913 a cunoscut în mod nemijlocit influența spiritului revoluționar ce creștea impetuos și care se vădește cu putere și în diferitele etape ale creației ei literare. Debutînd în jurul anului 1890, la început poeta a fost tributară narodnicismului, promovînd o poezie elegiacă, dar nu străină de anumite accente acuzatoare la adresa împilării țariste, vizibile în ciclul „Cîntece de robie“ (1896). Mai tîrziu, în contact direct cu mișcarea muncitorească și mai ales sub înfrîurirea revoluției din 1905, Lesia Ukrainka s-a ridicat pe o treapă nouă, dînd glas, în „Cîntece de libertate“, aspirației maselor către o transformare radicală a condițiilor politice și sociale, pentru ca, după înăbușirea revoluției, în ciclul „Satire“ (1906), să infiereze fără cruțare demagogia păturii care deținea puterea și care încerca, prin fîgăduieli ipocrite și prin false profesii de credință democratice, să abată masele de la drumul revoluționar.

Lesia Ukrainka a fost o mare poetă prin vocație, dublată de un temperament și de o conștiință militantă care, prin mijlocirea poeziei, lua contact cu lumea exterioară și participa la toate luptele și zbuciumurile sociale din vremea ei. Suferind încă din copilărie de o boală de care nu s-a vindecat niciodată, poeta avea o fire plîpîndă din punct de vedere fizic dar, înzestrată cu o tenacitate morală exemplară, ea n-a dezarmat nici o clipă în fața imperativelor bolii, dimpotrivă a dat dovadă de o mare energie sufletească, făcînd din poezie — pe care a pus-o în slujba cauzei celor mulți — principala și singura ei rațiune de a trăi. „Au cine v-a spus că-s firavă, / Că sorții mă-nchin? Oare cînd / Îmi tremură mîna bolnavă / Sau este firav al meu cînt?“ protestează ea cu vigoare împotriva condiției sale fizice, pentru ca în „Steaua poeziei“ să-și exprime și mai clar încrederea deplină în valabilitatea cîntecului ei: „S-o auzi, / Printre glasuri senine / Cîntecul meu, ce nu moare cu mine“. Silită să-și petreacă viața mai mult prin sanatorii și stațiuni climatice, spre a-și îngrijii sănătatea, poeta desăfoară o activitate literară neîntreruptă și, în pofida maladiilor care o urmăreau pas cu pas, ea simțea cu fiecare poezie pe care o scria cum „arme nevăzute îmi răsăr în mînă / și-mi răsună-n suflet cîntece de luptă“. Un asemenea temperament și o asemenea energie morală au făcut să se spună despre ea, la timpul respectiv,

că „această fată bolnavă și firavă este singurul bărbat în toată Ucraina literară de astăzi“. (Ivan Franko).

Într-adevăr, poezia Lesiei Ukrainka se caracterizează printr-o voință prometeică de a învinge moartea ce-o amenința pretutîndeni și de a face din cîntecul ei o armă de luptă pentru cauza libertății și dreptății: „N-o să-mi las bietul suflet să piară / În adînc, întineric, nicicînd; / Moartea vrea, cu cruzime de fiară, / Să sugrume avîntul meu cînt. / Va fi însă inima mai tare — / Spectrul morții va fi poate-nvins!“ Pentru poeta, „arzătoarele cuvinte“ pe care le invoca mereu și care străbat toate versurile ei nu erau numai unelte ce-o ajutau să lupte împotriva morții, ci și tot atîtea chemări și îndemnuri adresate contemporanilor de a urma calea către înfăptuirea marilor idealuri sociale, căci: „Nu-i cale-nțoarsă spre ce-a fost! / La luptă pentru-o nouă viață!“ proclamă ea. În altă parte, poeta își exprimă fără săvîrire încrederea în izbînda forțelor ce vor schimba, prin luptă, nedreapta orînduire a lumii, chiar dacă ea nu va mai apuca să vadă această izbîndă: „Dar eu aștept acele nopți cumplite, / Și-aștept să se aprindă focu-acei / În care fierul săbîcii călit e, / Să-și fulgere tăișul de oțel“. Titlul volumului pe care îl prezentăm, „Lumini vestitoare“, care este și titlul unei poezii din cuprins, capătă o semnificație majoră, sugerînd caracterul combativ și în același timp mesianic al poeziei Lesiei Ukrainka.

Dar activitatea scriitoareii nu se rezuma numai la poezii lirice propriuzise; Lesia Ukrainka a abordat și poemul epic, de proporții vaste, cu teme istorice, ca în „Robert Bruce, regele Scoției“ sau cu subiecte luate din problematica vremii sale ca în „Păcătoasa“, de pildă, zugrăvind pregnante tablouri simbolice străbătute de patosul revoluționar. De asemenea, Lesia Ukrainka a excelat și în genul dramatic. „Stăpînul de piatră“, tradus în volumul de față, roia tema legendei lui Don Juan, tratată însă de pe poziția luptei de clasă, eroul fiind înfățișat ca un „cavaler al libertății“, ce capitulează totuși în fața tentației de a deveni și el un „stăpîn“, după modelul celor din jurul său. Drama constituie un pamflet la adresa putredei societăți aristocrate, folosind o veche și celebră legendă pentru a critica cu vehemență moravuri și stări de lucruri contemporane scriitoareii.

Publicat cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani de la moartea poetei, volumul „Lumini vestitoare“ ne înfățișează — în traducerea reprezentativă a operei Lesiei Ukrainka, scriitoare ucraineană pe care Consiliul Mondial al Păcii a hotărît să o includă în rândul personalităților de seamă comemorate în lumea întreagă în cursul anului 1963.

Pericle Martinescu

FILMUL

Interviul nostru

Al. Demianenko și eroii lui preferați

Tocmai se încheiase o nouă și grea zi de lucru pe platoul „Mosfilmului” unde se turnează „Lucrător la Ceka”, film consacrat luptei duse de cekiști, în anii douăzeci, împotriva bandelor contrarevoluționare. În sfârșit, puteam sta de vorbă cu Alexandr Demianenko, unul dintre interpreții principali.

— Ce vă preocupă cel mai mult când interpretați un personaj?

— Procesul dinamicii interioare, procesul nașterii răului sau bineului. Imi place să investighez la eroii mei cauzalitatea, logica lor interioară, căci spectatorul nu vrea să creadă în soluții gata oferite. Oamenii în plină transformare, acesta este genul de personaje pe care vreau să le interpretez.

Alexandr Ivlev, tinerelul locotenent din filmul „Pace noului venit” a fost unul dintre cei mai intere-

sanți eroi din galeria personajelor interpretate de Demianenko, un erou care răspunde în cea mai mare măsură acestui deziderat.

— Locotenentul Ivlev, îmi spune Demianenko, a venit pe front într-o ținută impecabilă, hotărât să săvârșească mari acte de eroism. Acolo, însă, i se încredințează în subordine doar un soldat contuzionat, Iamșikov, veselul șofer Rukavițin, care încalcă grav regulamentul umblând fără cizme și o femeie germană însărcinată, care trebuie dusă la primul spital. Cumplita oboseală, noroaiele drumurilor de front, ruinele fumegânde, moartea care amenință la fiecare pas, îl fac pe Ivlev să înțeleagă uriașa suferință a războiului și-l preschimbă pe fercheșul locotenent într-un om matur.

Desigur, cititorii vor să cunoască nu numai date despre rolurile preferate ale tinărului actor, ci și amă-

nunte despre biografia lui. Alexandr Demianenko ne satisface bucurios rugămintea pe care i-o adresăm. Spre deosebire de alți actori care visau din copilărie să devină stele de teatru sau cinema, Demianenko a optat la început pentru cariera juridică, înscriindu-se la un institut de specialitate. De altfel, în orașul lui natal, Sverdlovsk nici nu existau școli teatrale. Dar într-o zi s-a ivit acolo o comisie a școlii-studio de pe lângă MCHAT care căuta tinere talente. Împreună cu alți colegi, Demianenko n-a prețat să-și încerce norocul. A trecut toate probele, dar n-a fost admis. Observându-i regretul, unul din membrii comisiei l-a sfătuit să se prezinte toamna următoare la examenul de admitere. Tinărul i-a urmat sfatul. S-a înscris, însă, concomitent la școala-studio „Șciukin” și la Institutul de artă teatrală din Moscova; a fost admis de amândouă, dar a optat pentru institutul de teatru. În film a debutat în anul trei, datorită regizorilor Alov și Naumov care l-au ales pentru rolul lui Mitka din „Mai tare ca moartea”. Atunci și-a conturat tipul de erou, așa numitul „ochelariș”. Desigur, la Demianenko ochelarii nu au valoarea bastonului, gambetei și ghetelor chapliniene. Căci ochelarii sint un atribut destul de comun. Cu toate acestea, în filmele lui Demianenko ei au întotdeauna o semnificație deosebită. Tipul eroului întruchipat de actor nu are nici o urmă de bravadă, e timid, stângaci.

A. Demianenko a fost protagonistul multor filme — „Casa surprizelor”, „Cain al XVIII-lea”, „Bate toba”, „Totul începe cu drumul” ș.a. Un foarte interesant personaj este ziaristul Sirotkin din „Primul reportaj”, recenta sa creație cinematografică.

Viața se dovedește mult mai complicată decât și-o imaginase ochelariștii Sirotkin, venit la o exploatare forestieră din Siberia ca să scrie primul său reportaj de reportaj. Experiența acestei aventuri nordice, care era cît pe-acî să-l coste viața, va lăsa urme adînci în viața tinărului ziarist, făcîndu-l mai serios, mai înțelept.

Personaje, personaje... Tineri de astăzi, cu problematica lor complexă, eroi interesanți și vii, de-o vîrstă cu talentatul lor interpret.

Valentina Ivanova

reflector

Intors recent din Statele Unite unde a participat, ca membru al juriului, la Festivalul cinematografic internațional de la San-Francisco, scriitorul Serghei Mihalkov subliniază în cuprinsul unui interviu publicat de „Pravda” atmosfera amicală în care s-a desfășurat tradiționala competiție. Din cele 19 premii acordate, 12 au revenit cinematografiștilor din țările socialiste. Trei „mari premii” (pentru cel mai bun film, cel mai bun scenariu și cea mai bună interpretare feminină) a întrunit filmul antifascist polonez „Cum să te faci iubit”. Filmul cehoslovac „Boxerul” a dobîndit premiul pentru „cea mai mare contribuție la realizarea înțelegerii reciproce între popoare”. Premiul pentru cel mai bun documentar a fost atribuit filmului sovietic „La hotărul dintre două lumi”. Cinematografia sovietică a obținut și premiul pentru cel mai bun film de desen animat iar actorului Boris Andreev i s-a decernat premiul pentru cea mai bună interpretare a unui rol secundar (personajul căpeteniei anarhiste din „Tragedia optimistă”).

„Drum stelar” se intitulează documentarul închinat zborului cosmonauților 5 și 6, Valeri Bikovski și Valentina Nikolaeva-Tereșkova.

Este al patrulea film despre zborurile cosmice. Pelicula aduce detalii interesante despre lunga și dificilă perioadă de antrenament a celor doi cosmonauți, despre activitatea marelui colectiv de savanți, tehnicieni și muncitori care au pregătit lansarea, precum și despre desfășurarea zborului propriu zis, cu care prilej cineaștii au folosit imaginile transmise prin cosmoviziune. Filmul se încheie cu emoționanta primărie făcută cosmonauților alit la Moscova cît și în timpul călătoriilor lor ulterioare în Cehoslovacia, Bulgaria, Cuba.

Realizat, ca și filmele anterioare din această serie, de regizorul D. Bogolepov după un scenariu de E. Reabekov, „Drum stelar” oferă un material documentar mai bogat decât cele precedente, acordînd în același timp mai mult loc tuturor vorgilor ce alcătuiesc serviciul cosmonautic.

La studioul științific din Moscova — „Mosnaucfilm” a fost terminat un documentar despre K. S. Stanislavski. Utilizînd fotografii, documente scrise și o mică arhivă cinematografică autorii filmului, regizorii I. Mirimov și V. Morgenstern și scenaristul V. Ko-

Larisa Lužina, emoționanta interpretă a Svetlanei din „Casa de la răscruce” într-o scenă din filmul „Liniște”, o ecranizare după romanul cu același nume al lui Iuri Bondariev

La Deauville

Festival de filme aviatice

La Deauville (Franța) s-a desfășurat nu demult primul Festival internațional de filme aviatice și cosmice, inițiat de Federația internațională de aviație. Printre cele treizeci și două de țări participante s-au aflat: U.R.S.S., Franța, Anglia, S.U.A., Iugoslavia, Polonia, Japonia, Australia. Competiția s-a dovedit interesantă și foarte disputată, printre cele 100 de producții cinematografice prezentate vîndîndu-se multe creații valoroase.

Din păcate, o seamă de cineaști occidentali n-au scăpat nici de astă dată prilejul de a zăngăni armele, de a demonstra posibilitățile agresive ale aviației. Filmul italian „Giganții aerului” a înfățișat, de pildă, bombardamentele barbare executate în 1935 de agresorii fasciști asupra unor sate lipsite de apărare din Etiopia. Acest documentar, ca și filmul similar „La înălțimea de 10.000 de picioare”, au suscitat pe bună dreptate indignarea spectatorilor. Cele mai multe dintre producțiile selecționate pentru concurs au exprimat, însă, cu o remarcabilă pregnanță spiritul epocii noastre, năzuința și eforturile întregii lumi progresiste spre asigurarea păcii.

Cinematografia sovietică a fost reprezentată de opt producții ale studiourilor artistice, docu-

mentare și științifice. Șase dintre ele au fost distinse cu premii, selecția U.R.S.S. fiind apreciată pentru „adîncul conținut și umanismul ei”. Cea mai înaltă distincție, „Aripile de aur”, a fost atribuită filmului artistic „Lor li se supune cerul”, o operă a regizoarei T. Lioznova, documentarului „Aripi puternice” și filmului artistico-documentar „Frații cosmici” (despre zborul cosmonauților Andrian Nikolaev și Pavel Popovici). Acesta din urmă a dobîndit și Premiul special al Centrului științific francez de coordonare a cercetărilor cosmice.

Deși nu intra în prevederile regulamentare ale Festivalului, filmul sovietic de desen animat „Ott în Cosmos” care s-a bucurat de simpatia unanimă a publicului a primit, la propunerea primarului orașului Deauville, premiul special al acestui oraș.

Dintre producțiile altor țări au cucerit „Aripile de aur” filmul iugoslav „Tovarășii” (despre camaraderia lucrătorilor dintr-o unitate aviatice), filmele americane „Cucerirea Cosmosului” (zborul lui John Glenn) și „Povestea avionului X-15”. S-au bucurat de interes și o seamă de creații ale cineaștilor englezi ca „Zbor puternic” sau documentarul francez „Aripi minunate” (premiul „Aripile de argint”) ș.a.

O comedie sportivă

Spartachiada de iarnă și... Kukușkin

Filmele despre sport sînt de obicei comedii cinematografice. Lucru foarte explicabil. Dat fiind că atmosfera entuziastă, tîncască, de cutezanță și optimism a vieții sportive are multe trăsături propice comediei.

Comedie este deci și filmul „Lovitură de pedeapsă”, o producție a studioului „Maxim Gorki” din Moscova. Regizorul Veniamin Dorman și interpreții rolurilor principale au pătruns în vesela lume a sportivilor căuțînd să redea poezia particulară, „muzica” sporturilor de iarnă: senzațiile încercate de slalomîști cînd, învîlîți într-un vârtej de zăpadă, „înghiț” înălțimi vertiginose cu viteza unui automobil; emoția calculată a patinatorilor de viteză care își repartizează judicios forțele pentru cele 25 de tururi în jurul pistei de gheață a patinoarului; surprinzătoarea senzație de zbor pe care o dă schiorilor săritura de pe trambulină.

Dar „Lovitura de pedeapsă” nu e numai o comedie sportivă, ci și o comedie satirică. Autorii ei țîntesc în cei ce încalcă normele eticii sportive, ale moralei oamenilor sovietici.

...Spre marea surprindere a multimei de spectatori veniți să asiste la spartachiada regională de iarnă a sportivilor de la sate primele locuri sînt cucerite de sportivi în maiouri albastre din raionul Petruski. Cu toții se dovedesc adevărați maestri.

În ultima zi a spartachiadei se află, însă, adevărul. O tinără ziaristă, Liudmila, descoperă că șeful comitetului sportiv raional, Kukușkin, țînșînd după faima de bun organizator, a ademenit sportivi da frunte ai unei alte asociații cu care și-a alcătuit formația invincibilă. Autorii filmului satirizează în aceeași măsură și „stelele rătăcitoare”, cum i-a numit pe bună dreptate un foiletonist sovietic pe sportivi amatori de glorie ieștină și cîștiguri ușoare.

Printre interpreți: Liliانا Aleșnikova (Liudmila), Vladimir Treșcialov (Korolev, maestrul al sportului), Mihail Pugovkin (Kukușkin) ș. a.

Cadru din filmul despre cosmonauții 5 și 6: „Drum stelar”

missarjevski, au reconstituit biografia artistică a marelui om de teatru. Filmul urmărește bogata activitate a lui Stanislavski începînd cu debutul lui într-un teatru de amatori și încheind cu ultima-i operă regizorală — punerea în scenă a lui „Tartuffe”.

Liudmila Gurecnko (eroina filmelor „Fata cu ghitară”, „Noapte de carnaval” ș.a.) și actorul leton Eduard Pavuls („Fiul pescarului”, „Frunze roșii”) sînt protagoniștii comediei „Imblinzitorii bicicletelor”. „Imi doream de mult un rol într-o comedie excentrică — a declarat Liudmila Gurecnko unui reporter.

Mă atrage parodia, care cere interpretului deopotrivă un pronunțat simț al măsurii și dexteritatea de a șarja. Filmul are multă muzică. Compozitorul M. Tabacnikov și poetul V. Lifșit au compus pentru Rita, eroina mea, un admirabil cîntec despre fericire, care cred că va deveni popular.” În ce-l privește pe Pavuls, după trei-sprezece roluri principale în filme dramatice, își încearcă acum pentru prima oară forțele în comedie.

Cuvînt de ordine: confortul

Moda

Vă invităm la o plimbare puțin obișnuită prin Moscova. Nu ne vom opri în parcuri și muzee, ci vom alege obiective de cu totul alt gen.

Pentru oaspeții capitalei

Un prim popas — hotelul „Tentralnaia”. Dacă veniți la Moscova, să trageți aici. N-o veți regreta.

La „Tentralnaia” vi se asigură condiții excelente de cazare, vi se creează posibilități optime de cunoaștere a orașului, vi se economisește riguros timpul. Dacă doriți, vi se aduc „la pat” bilete de teatru și cinematograful. În caz de nevoie nu trebuie să alergați în oraș pentru a vă spăla rufe și a vă repara încălțăminte. E de ajuns să spuneți îngrijitoarei și ea va primi comanda. Aceeași îngrijitoare vă va servi un ceai fierbinte și mincăruri rusești tradiționale. Ea va avea grijă să vi se calce pantalonii, să vi se repare aparatul de fotografiat, să vi se cheme un taxi — fără ca să pierdeți pentru toate acestea un minut.

Explicația? La „Tentralnaia” funcționează un „birou de bune servicii” pe baze obștești.

Dar „Tentralnaia” nu este o excepție. Asemenea birouri au luat ființă în multe din cele 40 de hoteluri din Moscova. Colectivele lor fac totul pentru ca oaspeții capitalei sovietice să ducă cu ei nu numai impresii frumoase legate de orașul nostru, ci și amintirea ospitalității moscovite.

Cea mai mare din Europa

Nu e vorba de o uzină sau de o mină. Și nici de o hidrocentrală. Ci de fabrica-spălătorie deschisă anul trecut pe strada Novo-Hohlovskala.

...O sală luminoasă, uriașă, care amintește întrucâtva de o uzină chimică sau de sala mașinilor a unei hidrocentrale. Cilindri gigantici se agită frenetic, pe linii monorail răspândite în toate direcțiile lunecă neuzit casete doidora de rufe. Alături de niște uriașe mașini care pot spăla dintr-o dată 182 kilograme de rufe sînt instalate un fel de cutii de dimensiuni medii. Sînt tablourile de comandă: mașinile lucrează după un program prestabilit. Tăcînesc butoane, le răspunde claviatura releelor și se aprind beculețe roșii — semn că mașina a îndeplinit întocmai comanda, că întreg complexul de operații s-a încheiat.

Aceste agregate de înaltă productivitate permit fabricii să spele într-un singur schimb peste 15 tone de rufe.

— Nu-i chiar așa de mult — îmi temperează entuziasmul Iakov Levin, directorul întreprinderii. La Moscova se mai construiesc încă patru fabrici cu aceeași capacitate. În momentul de față se elaborează proiectul unei fabrici care va putea spăla 25 de tone de rufe într-un schimb.

Continui să vizitez întreprinderea. Toate procesele de bază sînt mecanizate. Mașinile transportă,

încarcă, spală, calcă. Benzile rulante au o lungime de un kilometru. Arunc o privire și în camera în care se cliberează rufe. Un tablou obișnuit: de o parte a mesei două-trei femei în halate albe; de cealaltă parte o mică „coadă”.

Dar curînd totul va arăta altfel... Un perete alb cu cîteva uși. Pe fiecare din ele un șir lung de butoane. Deasupra ușilor scrie: „Apăsați pe butonul care corespunde cu ultimele două cifre de pe chitanța dumneavoastră”. Apăsați. Ușa respectivă se deschi-

Acum costumul arată ireproșabil

de și rufele curate, împachetate și legate frumos, vin singure în mîinile dumneavoastră.

Tabloul acesta nu ține de ziua de mine. La o spălătorie din Moscova a și luat ființă un punct automat de eliberare a rufelor. Originala mașină a fost construită de inginerul raționalizator Mihail Klepikov.

Zile transformate în minute

Următorul popas — Horosovo — Mnevnikî — unul dintre cele mai mari cartiere ale Moscovei, răsărit în ultimii ani. Cvarțialul 82. Corpul 103. Aici funcționează un atelier de curățătorie chimică rapidă, spălătorie și reparații de

îmbrăcăminte, cu numele poetic de „Fulg de nea”.

Un hol mare și luminos, amenajat modern cu folotii moi și comode, canapele, mesețe miniaturale pentru cărți și ziare. Pe o latură a holului se însiruie cabine mici, separate. Aici clienții se dezbracă de hainele care urmează să fie curățate și îmbracă o pijama închiriată.

Automatizarea îi întîmpină chiar de la masa funcționarei care primește comenzile. O simplă apăsare pe buton și haina capătă viza de intrare. Apoi trece alături unde funcționează curățătoria. Acolo sînt instalate mașinile de curățat, uscătoare, automatele de călcat.

Îndărătul ușii din fundul holului funcționează spălătoria rapidă — o sală lungă, inundată de lumină, cu pereții de un alb strălucitor, cu utilaje de prim rang. Pe cele două laturi stau în front pașnic automatele: la stînga cele de spălat, la dreapta cele de uscat.

Atelierul în care mă aflu posedă uimitoarea capacitate de a transforma săptămîinile și zilele în minute. Cît ați apucat să răsfoiți revista „Ogoniok” vi s-a și adus cămașa curată, caldă încă de la fierul de călcat. Iar peste alte cîteva minute vi se dă și haina perfect curățată.

Alături de atelierul de curățătorie se află atelierul de reparat îmbrăcăminte, care lucrează cu aceeași operativitate.

Ateliere ca cel din cartierul Horosovo-Mnevnikî s-au mai deschis și pe străzile Kuznetki Most și Novoslobodkaia. Datorită lor mii de cămăși și costume sînt puse zilnic la punct în așa fel încît pot face față celor mai severe exigențe. Iar pentru toată operația aceasta clientul nu pierde mai mult de jumătate de oră.

M. Antipov

Un model simplu și elegant de mantou de blană, creat de Casa de modele din Vilnius

Omul care învie trecutul

La Tallin există un om care are uimitorul dar de a învia lucrurile străvechi. Nu-i vorba de nici o minune, ci de perfectă stăpînire a unei meserii destul de rare, practică de decenii.

Mesterul făurar Herman Kuning — căci despre el este vorba — își iubește meșteșugul ca un artist. De altfel și este un artist: a învia lucruri în care s-au concretizat muncă, creație, o fărîmă de suflet, a le reda întocmai înfățișarea inițială, fără a face doar o simplă operă de restaurație, ci a le crea din nou, este, desigur, o artă adevărată.

Herman Kuning și-a început ucenicia de făurar în 1905, într-o fierărie din Tallin. Era ajutor de meșter cînd a „înviat” un topor străvechi care și acum, după mai bine de 50 de ani, strălucește ca o oglindă. De atunci, însă, s-a perfecționat necontenit, ajungînd să facă adevărate „vrăjitorii”.

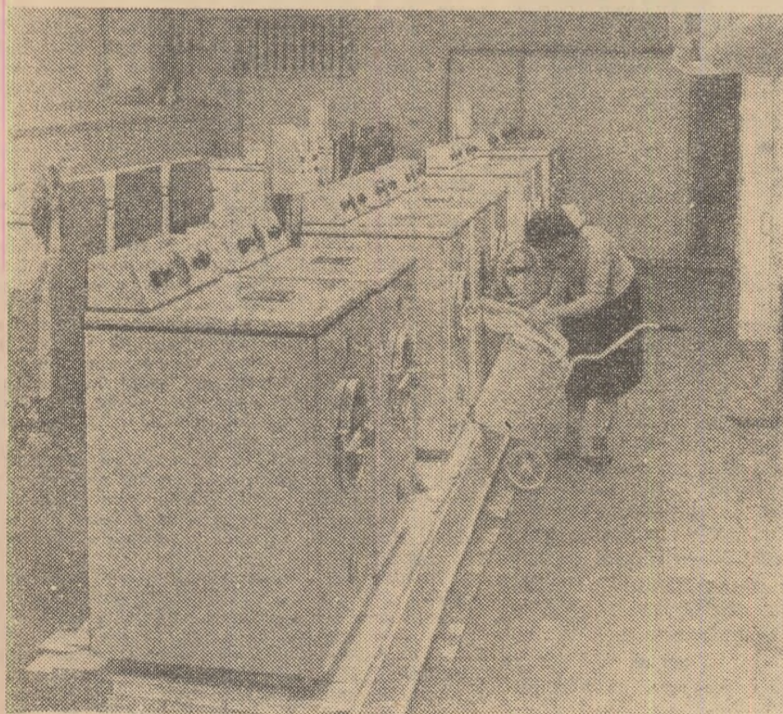
Iată, de pildă, la ce lucrează în momentul de față. În atelierul lui își recapătă vechea înfățișare dantelăria de fier — deocamdată ruginită și dezmembrată — a străvechii balustrade a scîrilor fostei primării din Narva. Au trecut aproape patru secole de cînd meșterii fierari au întrefesul cu măiestrie vergelele de fier, imbinînd ornamente încîntătoare. Bătrînul Kuning readuce la viață balustrada, care va fi montată la palatul pionierilor din Tallin. Alături de televizoare ultramoderne și modele de sputnici, dantelăria de fier va aminti copiilor că lucrurile făcute de mîini iscusite trăiesc multă vreme. Mesterul Kuning vede în toate acestea și o latură educativă. „Să vadă copiii ce știau să facă străbunii lor”.

Interesante sînt metodele folosite de meșterul Kuning și care formează, de altfel, particularitățile muncii lui. El „reînvie” lucrurile cu aceleași metode, cu aceleași instrumente, cu care au fost făcute de la bun început. Ca și meșterii de acum cîteva sute de ani, Kuning nu are la dispoziție decît ciocanul, nicovala și cleștele de fierărie. În privința cleștilor meșterul are un „of”. „Vechii fierari aveau 60 de feluri de clești, pe cînd eu numai 20”. În schimb cu ciocanele stă mai bine: colecția lui numără 40 de feluri de ciocane. Toate stau frumos aranjate pe rafturi și fiecare cere un alt instrument.

Bătrînul energic și activ, care stăpînește o artă atît de rară și originală, se apropie de 80 de ani. El își pregătește schimbul. Fiindcă trebuie să fie cineva care să învingă vremea și să învie trecutul, redînd viață lucrurilor străvechi — explică el. De aceea nu se împacă cu ideea autorităților din Tallin de a-i transforma atelierul într-un muzeu. „Da, fierăria e foarte veche, nu mai există o alta ca ea, dar lucrurile vechi nu pot fi făcute nicăieri mai bine ca aici”.

S-ar putea crede că bătrînul a dus o viață tîlnită, retrasă între zidurile atelierului. Dar nu-i așa. A trăit revoluția și a apărut Petrogradul revoluționar, a luptat în război. Și poate că tocmai amintirea distrugerilor, a pierderilor suferite de oameni i-au întretînut flacăra pasiunii pentru întoarcerea lucrurilor din neființă la ființă.

I. S.

Din aceste mașini ies zilnic tone de rufe curate...

Cașalotul și caracatița

Marinarii de pe vasul „Ciasovilin”, care naviga în golul Alaskăi, au fost de curînd martorii unei bătălii navale ce amintește de unele episoade din povestirile lui Jules Verne.

Din valurile mării a fișnit la un moment dat un cașalot. Era extrem de agitat, pufnea pe nări, lansa imense jeturi de apă și lovea frenetic cu coada. Cu alte cuvinte, avea aerul că este pradă unei spaime cumplite. La început, marinarii nu și-au dat seama de ce, abia cînd au privit mai bine au remarcat pe spinarea cașalotului o masă în formă de culoare brună-cenușie. Era o caracatiță imensă, fixată cu ventuzele ei de trupul cetaceului.

Cum de s-a ajuns la această ciudată încaierare? În raporturile dintre caracatițe și cașaloți, primele sînt de obicei victimele, constituind unul din „felurile” de mincare preferate ale cașaloților. Tot ceea ce li s-a fost de data aceasta agresorul? Sau cașalopodul, ale cărui tentacule păreau să aibă peste treizeci de metri?

Finalul acestui „meci de lupte libere” marin este necunoscut. Căci cașalotul și musafirul său nepoftit s-au sculdat în adîncuri la fel de brusc cum apăruseră.

V. F.

Tradiție de familie

Spre seară a sunat telefonul.

— Vă salut — m-a luat la sigur o voce bărbătească — aici Kolea din Voronej.

— Greșeală! — i-am răspuns scurt și am pus receptorul la loc.

Preț de o jumătate de oră a fost liniște. Se vede că interlocutorul meu necunoscut alerga de colo până acolo să caute o fisă. Apoi telefonul a sunat iar.

— Iertați-mă, tot eu sint... Kolea din Voronej... Vă rog nu includeți!...

— Ascultă, dragul meu — i-am spus pe un ton de

gat în receptor. Să ne întâlnim în stația de metro Arbatskaia.

În drum spre locul întâlnirii mi-am amintit de vecinul meu de palier, care s-a născut la țară și este singurul reprezentant al satului respectiv în orașul Moscova. Nu-i săptămână să n-ai cel puțin doi-trei musafiri care se pretind neam cu el. La început omul verifica, dar după aceea s-a încurcat în ramurile arborelui genealogic, s-a resemnat și și-a instalat în cameră un pat rabatabil, pe care uneori se întimplă să doarmă până la trei rude.

A treia zi ne-am înțeles să ne întâlnim noaptea, când străzile sînt pustii. Pentru orice eventualitate l-am rugat să țină în mână o gitară. Am dormit liniștit pînă dimineața știind că n-o să găsească gitară.

Trăgeam de timp cât puteam, dar ideea salcătoare nu-mi venea. Între timp merele începuseră să se pruce.

A șasea zi mi-a scris în disperare:

— Am să vin desculț.
— Acum, iarna?
— Cu atât mai bine. N-o să mai fie nimeni desculț.
N-am primit. Putea să

reproș — faptul că ești Kolea nu înseamnă încă nimic. Dacă toți Kolea din Voronej s-ar apuca să-mi telefoneze, locușuța mea s-ar transforma într-o centrală telefonică interurbană...

— Dar v-am adus niște mere — m-a întrerupt el cu un strigăt disperat.

— Ce fel de mere?

— De Antonovka!

În clipa aceea mi-am amintit că în fiecare an, cam la aceeași dată, mi se trimit din Voronej mere de Antonovka. Este o tradiție de familie, atât de veche încît nici mamă nu-și amintește cînd a început și cine ne trimite merele.

Dar asta n-are nici o importanță. Important e că la Voronej există o familie care cunoaște această tradiție și o respectă cu sfințenie.

Pînă acum totul fusese foarte comod, deoarece merele ni se trimiteau prin poștă. Dar de data aceasta o dată cu ele a sosit și Kolea.

— Alo, Kolea — am stri-

— Așa încît înainte de a a-juge în stație, am făcut calea întoarsă.

După două ore telefonul a sunat din nou.

— Ascultă, Kolea, unde ai fost?

— L-am luat la rost.

— Am așteptat în vestibul.

— Dar la voi la Voronej nu știți că stația Arbatskaia are două vestibule?

Kolea s-a fisticit.

— Pot să vă aduc merele acasă.

— Ei, nu trebuie, nu te deranja.

Kolea nu s-a mai încitat la mine, iar eu n-am insistat.

Dar cum să intru totuși în posesia merelor? Dacă ne întâlnim, trebuie să-l invit.

A doua zi ne-am dat iarăși întâlnire în stația de metro. La propunerea mea el urma să poarte un palton albastru, eu unul gri. Dar rezultatul a fost că paltoane ca ale lui mai erau încă două sute, iar ca ale mele — opt sute. El nu m-a recunoscut, eu nu l-am căutat.

răcească... Cum-necum, mi-o rudă.

O săptămînă n-a mai dat nici un semn de viață. Apoi mi-a telefonat din nou.

— Vreau să-mi iau rămas bun.

— Dar merele?

— Păi vi le-am dat.

— Cînd?

— Ieri. Aveați pe cap o covată.

— Și le-am luat?

— Sigur.

Glăsul îi era batjocoritor. M-am infuriat.

— Ascultă, Kolea din Voronej! Dacă te-ai putea întâlni...

— Puteți — mi-a răspuns el prompt. Să ne întâlnim într-un parc, pe aleea cea mai retrasă. O să mă recunoașteți imediat.

L-am recunoscut: avea un ciomag în mînă.

De atunci nu mai cred în simțămintele de rudenie.

F. Kamov

REZULTATE EXCEPȚIONALE

la spălat cu

- PERLAN ALB DENTRU ȚESĂTURI DIN LÎNA, MĂTASE NATURALĂ ȘI FIBRE SINTETICE
- PERLAN ALBASTRU DENTRU ȚESĂTURI DIN ÎN, BUMBAC ȘI CÎNEPĂ

La aceeași cantitate de articole pentru spălat se folosește o cantitate mai redusă de Perlan în comparație cu ceilalți detergenți

Elementele caracteristice ale arhitecturii moderne

(urmăre din pag. 3-a)

grad — unde am avut prilejul să urmărim drumul agregatelor, cimentului și fierului-beton pînă la transformarea lor în panouri finisate cu ceramică, panouri ce te întîmpină de altfel încă din expoziția în aer liber amenajată la intrarea în combinat — se execută anual panouri pentru 150.000 m² suprafață locuibilă. Începînd cu 1964, producția combinatului va crește la 200.000 m². Pentru panourile frumos executate și montate se rețin printre altele blocurile de locuit de pe Prospectul Smirnov, din Leningrad. Elementele spațiale (camere de circa 3 m lățime, circa 5 m sau 10 m lungime și circa 2,5 m înălțime) prefabricate în combinate și montate pe șantiere cu a-

jutorul unor imense macarale-portal pot fi întîlnite pe tot mai multe șantiere. La Moscova, în raionul Liublin, în Novie Kuzminki, blocuri cu parter și 4 etaje, realizate cu aceste elemente sînt de mult în folosință, altele în execuție.

Mulțimea și mărimea șantierei ca și extinderea continuă a celor mai noi metode de execuție fac ca imensele macarale portal și macarale-turn, svelte ca niște girafe, să devină elemente specifice ale peisajului citadin sovietic.

Aceste trăsături ale arhitecturii sovietice contemporane îți dau, la sfîrșitul unei călătorii în Uniunea Sovietică, sentimentul unei incursiuni în spații și timpuri vaste.

F.A.T. CODLEA

Vinde din stoc la comandă fermă următoarele materiale:

- LAVOARE DE FAIANȚĂ — 600 mm
- CRISTALE PENTRU NOPTIERE METALICE 35x43x5
- DIFERITE GARNITURI DIN CAUCIUC
- DIFERITE GARNITURI DIN PIELE
- ARCURI SPIRALE
- FURTUN DIN CAUCIUC 8x12 și 19x28

Informații suplimentare se pot obține zilnic la sediul întreprinderii sau la telefon 146 Codlea

Insulele

Faeröerne

— Grindabood! (Vestiți ivirea balenelor) — se auzi deodată strigătul unui pescar care zărise aproape de barcă niște balene mici. Erau multe, cinci sau chiar șase sute de capete și se rostogoleau jucăușe, ca niște bolovani negri, pe valuri. Cîrdul intrase în strimtoarea dintre insulele Nulsö și Stremö dinspre sud.

— Grindabood! Grinda! — se lăși strigătul din barcă în barcă.

— Grinda! Grinda! — strigau pescarii și făceau semne cu minile și lopețile spre a atrage luarea aminte a celor de pe țarm.

Aceștia văzură semnalele și strigătul „Grinda! Grinda!” începu să alerge din casă în casă. Un preot, de obicei grav, ceru telefonice, sugrumat de emoție, să se trimită urgent bărci pentru vînarea balenelor...

După o jumătate de oră pe toate insulele stîncosului arhipelag nu se mai auzea decît un singur cuvînt: „Grinda!” Elevii își părăseau școlile, credincioșii — bisericile iar muncitorii lăsau lucrul. Alergau cu toții spre țarm înarmați cu cângi și cuțite, se suiău în bărci și porneau în larg.

Inspăimîntate, micile balene se înghesuieră una în alta. Bărcile le minară spre cel mai apropiat golf. Lovind apa cu cozile sute de balene năvăliră în micul port. Barînd ieșirea cu cîteva rînduri de bărci, insularii ajunseră din urmă balenele și începură vînatul. Ca niște somnambuli oamenii săreau din bărci și de pe țarm direct în mare și se năpusteau cu cuțitele și cângile asupra animalelor.

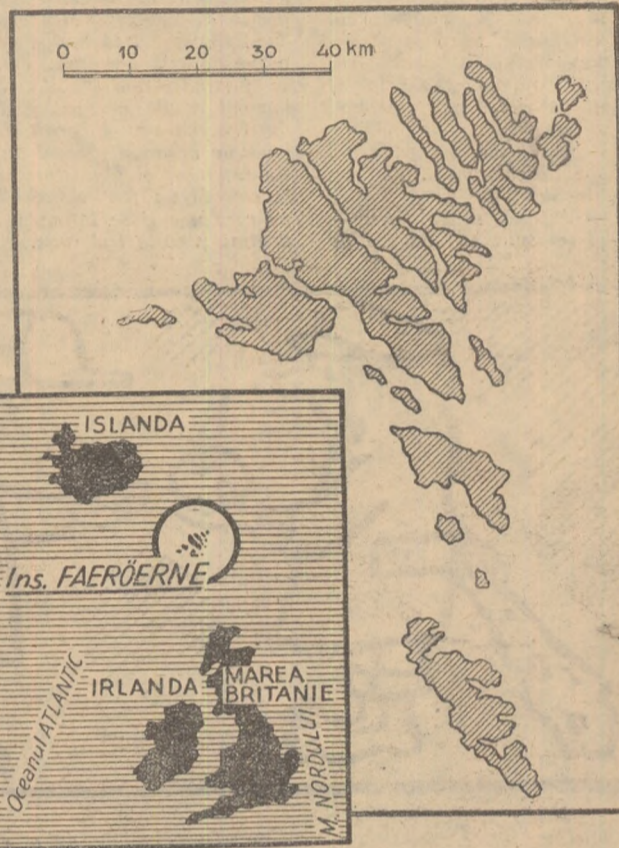
Era de neînțeles cum în acest măcel nu cădeau în primul rînd vînătorii, deoarece cu o singură lovitură de coadă balenele pot face tîndării o barcă...

Conform unei tradiții milenare, care dăinuie pînă astăzi în insulele Faeröerne, vînătorii aleg pe cineva care să împartă și le împarte celor care fie că au participat direct la vînat, fie că au cărat prada pe țarm și au despiciat-o. Cea mai mare balenă este atribuită celui care a zărit cel dintîi cîrdul și a dat semnalul. Bineînțeles că nici cel care împarte nu este uitat. Ba chiar și spectatorii sau turiștii primesc cîte ceva spre a se ospăta în cinstea vînătorii izbutite.

Iar noaptea în toate așezările se sărbătorește succesul, se bea bere pregătită în casă, rachiuri tari, se mîncău

Și mai ales nu stau așa într-un colțor din vestul Europei: insulele Faeröerne, aflate la 375 de kilometri de țărmul nordic al Scoției și la 450 de kilometri sud-est de Islanda.

Micile insule alcătuiesc un arhipelag pierdut în imensitatea Atlanticului. E un ținut aspru, cu o climă schimbătoare. În fiecare zi te poți aștepta să vezi dezlănțuindu-se furtuna pe mare și uraganul deasupra insulelor. Acestea sînt mereu în ceață iar 250 de zile pe an sînt bătute de ploaie. Cam în fiecare a cincea zi insulele sînt năpădite de o ceață compactă, de nepătruns — miork, cum o numesc locuitorii. În insulele cețoase și bînuite de ploaie locuiesc de zece veacuri urmașii vikingilor norvegieni și ai țărănilor coloniști care au fugit de pe pămînturile feudale în căutarea libertății. Ei au găsit în

● Telefon, bărci cu motor, lumină electrică și luptă corp la corp cu uriași marini
● Lîna — „aurul insulelor” ● Urmașii vikingilor ● Suprafața: 1399 de kilometri pătrați; populația — 35.000 de locuitori ● Spre un nou stat independent?

insule cîteva sute de călugări-pustnici scoțieni și zeci de mii de oi, aduse de aceștia. Călugării creștini de origină celtă și vikingii păgîni n-au putut conviețui, însă, laolaltă; călugării s-au întors în patria lor ori au murit de sabia intrușilor. Turmele de oi aproape sălbătice au intrat în posesia învingătorilor. De la oi se trage și numele arhipelagului. Faeröerne înseamnă „insulele oilor”.

Arhipelagul cuprinde douăzeci și patru de insule. În afară de acestea mai există un mare număr de insule stîncoase care ies ici-colo din apă. Numai optsprezece insule sînt locuite. dat fiind că au pămînt bun pentru agricultură, terenuri potrivite pentru construcții și maluri pe care se pot construi porturi. Așa a luat naștere o originală republică de țărani și de crescători de oi care și-a păstrat independența timp de peste două sute de ani. Apoi insulele au intrat în stăpînire — timp de aproape patru sute de ani — a regilor norvegieni iar din 1380 au devenit o posesiune a coroanei daneze.

Principala îndeletnicire a populației este creșterea oilor iar lîna de oaie principalul articol de export în comerțul cu Europa. Lîna aduce asemenea venituri populației încît încă în secolul trecut ea a fost numită, pe bună dreptate, „aurul insulelor Faeröerne”.

Extrem de original e modul de adunare a lînei. Aceasta nu e tunsă cu foarfecele sau tăiată cu cuțitul, cum se obișnuiește în alte părți, ci e smulsă cu mina. La sfîrșitul secolului XVIII un preot a încercat să introducă foarfecele și chiar i-a obligat pe țărani să se învețe a tăia cu foarfecele exersînd pe piei vechi, uscate. Dar țărăni s-au arătat nemulțumiți și foarfecele n-au fost adoptate.

Viața locuitorilor din aceste insule a fost dintotdeauna aspră și nu i-a răsfățat cu bucate alese și variate. Pînă la sfîrșitul secolului trecut insularii mai considerau ca o delicată deosebită de pește fierț sau uscat și carnea de berbec gătită cu alge marine. De altfel, și acum se mai hrănesc cu carnea și grăsimii balenelor. Vînătoria de astăzi se deosebește de aceea din evul mediu numai prin faptul că odinioară bărcile nu aveau motor iar în loc de telefon insularii foloseau focul spre a da semnalul din sat în sat și din insulă în insulă. Semnalizarea era atît de bine pusă la punct încît locuitorii știau după para și fumul focurilor unde se aflau balenele.

Înainte insularii locuiau în căsuțe scunde, construite din

blocuri de bazalt și acoperite cu iarbă. Fumul din cămine sau din vetrele descoperite se împrăștia prin odăi, din care ieșea afară printr-o deschizătură practică în tavan. De-a lungul pereților se aflau niște prispe de piatră sau oase de balenă care țineau loc de taburete. Căci lemnul e scump și trebuie adus tocmai din Norvegia. Cînd în vatră ardea turbă, odăile se umpleau pînă la tavan de un fum cenușiu-albastru care mirosea a pucioasă. Femeile torceau lîna la lumina opațelor. Camerele nu aveau ferestre. Numai țărăni avuți își puteau îngădui o „cameră de sticlă”, adică o încăpere pentru oaspeți, prevăzută cu o mică ferăstrucă cu geam mat.

Case și mobilă de acest fel se mai întîlnesc și astăzi în insulele Faeröerne. Chiar și la Thorshavn, principalul oraș al arhipelagului, cea mai mică capitală din lume, cu numai 6.100 de locuitori, mai există străduțe întortocheate și înguste. Acum casele din capitală sînt, însă, construite din lemn importat din Norvegia și au o temelie de piatră care de obicei este atît de înaltă încît încăperile construite în ea pot fi folosite ca subsol sau grajd pentru vite.

Locuitorii insulelor Faeröerne n-au cunoscut feudalismul. N-au știut de moșieri, de mari proprietari de vite, dar în insule au existat totuși țărani săraci și bogați, argați, arendași și fermieri. Exploatarea argaților era la fel de cruntă ca în orice ducat sau comitat feudal.

Adevărații stăpîni ai obștilor sătești au fost și sînt pînă astăzi proprietarii de pămînt arabil. Numai pămîntul acesta se moștenește; restul bunurilor — pășunile de munte, stîncile pe care și fac păsările cuiburi și lîmile de nisip bune pentru pescuit sînt socotite pînă astăzi proprietăți ale obștilor. Și ce e și mai curios și neobișnuit e că și turmele de oi sînt proprietăți ale obștilor.

Și totuși, diferențierea de clasă se face simțită și în aceste împrejurări. Familiile care nu au pămînt arabil nu primesc o cotă din carnea și lîna de oaie. Acești oameni, argați-păstori sau arendași, pot lua numai lîna smulsă de pe oi moarte în mîndi.

În ciuda unei dominații străine aproape milenare — mai întîi norvegiene și apoi daneze — micul popor din insulele Faeröerne și-a păstrat limba — norvegiana veche. În 1846, un student teolog din Faeröerne, pe nume Veneslavs Hammerheimb, a elaborat limba scrisă, punînd la baza ei limba lui maternă, islandeză. În 1890, în insulele Faeröerne a avut loc o mișcare pentru declararea acestei limbi ca limbă oficială. Dar numai de la 1 aprilie 1948 limba literară din Faeröerne a fost recunoscută ca principala limbă a insulelor. Ziarele, revistele și cărțile sînt publicate acum în această limbă. În școli se predă, însă, atît în limba faeröerne cît și în daneză — căci amîndouă pot fi de folos.

În timpul războiului în insule a luat ființă o grupare politică care dorea să dezlepească arhipelagul de Danemarca. Această grupare a încercat de mai multe ori să-și impună programul ei în alegerile pentru Lagting, organul local de administrație, dar n-a izbutit. Alegerile de anul acesta, însă, au dat un rezultat senzațional: gruparea care luptă pentru independența insulelor a dobîndit o mare majoritate de voturi. Încît nu se știe dacă în Europa nu se va ivi curînd un nou stat: mica republică Faeröerne, cu o suprafață de numai 1.399 de kilometri pătrați și o populație de 35.000 de locuitori. Nu se știe dacă curînd deasupra insulelor Faeröerne nu va începe să fluture în bătaia vîntului steagul acestora: o cruce roșie cu un che-nar albastru pe un dreptunghi alb. În vremea noastră — vreme de mari prefaceri sociale și politice — lucrul e foarte posibil.

...În insulele Faeröerne datinile sînt păstrate cu strășnicie, moravurile sînt libere, tradițiile vechi. Iar vîntul e proaspăt, sărat, puternic, ba chiar furtunos...

Ghenrih Anohin

Suspendat deasupra unei prăpăstii, un insular vîncează păsări cu ajutorul unei plase prinse în virful unei prăjini lungi, la fel ca acum cîteva sute de ani

carne fiartă și friptă și slănină de balenă și se cîntă cîntece vechi. Bătrîni și tineri se prind de mină și execută un dans la fel de vechi ca și cîntecele. În noaptea aceea nimeni nu poate dormi la o parte, toți trebuie să participe la bucuria generală.

Telefon, bărci cu motor, lumină electrică. Și în același timp bărci cu visle și cu pinze la fel cu cele din secolul X, vînăt barbar în luptă corp la corp cu uriași marini... Secolul XX și evul mediu. Pare o îmbinare stranie, aproape ireală.

De obicei se afirmă că Europa este un continent vechi cu civilizație modernă, în care vestigiile vremilor de altă dată au dispărut de mult. Dar lucrurile nu stau chiar așa.